

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 1/2 (552/3)

Tallinnas, 24. jaanuaril 1940

XIX aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Peaminister prof. J. Uluots 50-aastane. — Kr.-politsei 20. aastapäevaks — J. Sooman. — Tunnustavaid sõnu kriminaalpolitseile — G. Avald. — Meie kriminaalpolitsei 20-aastane — A. Lüt. — Dokumentide võltsimisest — S. Kuresoo. — Kui palju toimitakse kusagil vargusi? — Korrektsuse ja viisakuse põhijooni — J. Tüsväli. — Narva kriminaalpolitsei 1920—1940. — Üldjooni Tartu kriminaalpolitsei kujunemisest — A. Tillissoo. — Mälestusi Rakvere kriminaalpolitsei asutamisest. — Politseiametnike pensioniõigusliku teenistusaja tõestamisest — V. Põlder — jm.

Riigikassa

B. 11866

87 1901

Peaminister

prof. J. Uluots

50-aastane

13. skp. pühitses Peaminister prof. J. Uluots oma viiekümnendat sünnipäeva. Prof. J. Uluots on meie silmapaistvaid tegelasi, kelle isikus õnnelikku kooskõla on leidnud teadlane ja riigimees. Süvenenud uurijana ei ole ta jäänud kabinetiinimeseks, kelle töötulemused on taletatud vaid arhiivkappide riiulitele. Prof. J. Uluots on riigi algaastaist peale oma põhjalikke teadmisi, suurt eruditsiooni ning väsimatut indu rakendanud riigi ja rahva teenistusse, võttes oma õlule ka kõige raskemaid ülesandeid, kui ta on olnud veendunud, et tema nende lahendamisele kaasa aidates võib kasu tuua Eesti riigile ja rahvale.

Jüri Uluots sündis 13. jaanuaril 1890 Läänemaal Kirbla vallas Uluste külas taluperemehe pojana. Õppis Vanamõisa vallakoolis, Karuse kihelkonnakoolis, Pärnu linnakoolis ja Pärnu gümnaasiumis. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus Peterburi, asudes õppima sealse ülikooli õigusteaduskonda, süvenedes eriti õiguse filosoofia, riigi-, rooma ja tsiviilõiguse uurimisse. 1915. aasta sügisel lõpetas ta ülikooli I järgu diplomiga. J. Uluots jäeti ülikooli juurde teadusli-

Peaminister prof. J. Uluots

kuks stipendiaadiks ette valmistuma professori kutsele tsiviilõiguse alal. Stipendiaadina töötas ta 1916. aasta aprillist kuni 22. veebruarini 1918. Vene revolutsioon, mis üha enam elu oma võimusesse haaras, tegi J. Uluotsale võimatuks Peterburis teadusliku töö jätkamise. Ta saabus tagasi kodumaale. Olles veetnud mõne kuu isatalus ning siis täitnud lühemat aega Haapsalu rahukohtuniku ja kohtu-uurija ülesandeid, algas

Kriminaalpolitsei 20. aastapäevaks

Praegu asetleidvate suurte rahvusvaheliste sündmuste keerises tunduvad tihti väikestena ja tähtsusetuina meie endi juures asetleidvad jooksvad sündmused, ja mõjutatuna sarnaselt oleme võinud märgata, et tihti isegi tähelepanuväärivad kodumaised sündmused kipuvad jääma kas hoopis tähele panemata, või mööduvad vähese tähelepanu osalisina. See tundub nagu loomulikuna, kuid ei ole seda mitte. Suurte sündmuste keerises meie igapäevane elu vajab igas oma avalduses valvsat tähelepanu, enese-kriitikat ja hoolikat vaoshoitu, et mitte jääda laokile ja kalduda käegalöömisele koduste asjadele, hinnates neid kui tähtsusetuid pisiasju, võrrelduna rahvusvahelises olukorras asetleidvatel. Siit võib tekkida ükskõiksuse tunne, töödistsipliini langus, ja meie iseseisvuse kestel kogutud moraaliväärtuste kaotsimineku oht, veel enam aga lootusetus meie iseolemisele ja rahvustunde nürinemine. Kestev maailmasõda, millega käib kaasas miljonite üksikisikute ja ka riikide hävinemine, paratamatult manab esile tühjuse ja laokiloleku tunded. Selle vältimiseks peame eriti nüüd rakendama kõik oma jõu, täites kõige hoolikamalt ülesandeid oma kutsealal ja ka vabategevuses riigi kaitseks ning rahva teenimiseks kõrge sisemise kohusetundega.

See olgu üteldud Eesti kriminaalpolitsei 20. aastapäevaks, viidates seega eesmärgile, millele kriminaalpolitsei koosseisu kuuluvad ametnikud on püüdnud püsivalt ja ennastsalgavalt möödunud 20 aastat ja mille eest paljud neist on jätnud oma elu ja tervise. Siht teenida oma riiki ja rahvast igasuguses olukorras on annud sisu meie elule ja teotsemisele ja on viinud Eesti kriminaalpolitsei sellele tasemele, nagu ta esineb avalikkuses tänapäeval. See tase ei ole madal ja ta edasiseks arenemiseks tõusuteed on kõik eeldused olemas.

Kuigi käesolev ajajärk on meile raske, loodame tulevikule; aga olevate väärtuste kaitsele rakendame endid kogu oma hinge ja jõuga.

Selleks ning järgnevatel aastakümnetel soovin teile palju õnne, edu ja jõudu.

JOHAN SOOMAN,
politseidirektor.

1919. aastal J. Uluotsa viljakas tegevus nii ülikooli õppejõuna kui ka riigimehena.

Eesti ülikooli asutamisega Tartus tekkis vajadus täita õppetoole esmajoones eesti soost õppejõududega. Tolleaegne õigusteaduskonna dekaan prof. N. Maim pöördus J. Uluotsa poole palvega, asuda Tartu Ülikooli rooma õiguse õppetoolile. 31. detsembril 1919 valitigi ülikooli ajutise nõukogu poolt J. Uluots rooma õiguse dotsendiks. Ta asus täie tõsiduse ja innuga tööle. Peale rooma õiguse ajaloo lugemise õigusteaduskonnas veel õiguse üldõpetust ning alates 1922. aastast põllumajandusteaduskonna üliõpilasile Eestimaa agraarõigust. Rooma õiguse kõrval asus J. Uluots uurima Eestimaa õiguse ajalugu. Sellest sai J. Uluotsa lemmikaine. 1924. aastal ta valitigi Eestimaa õiguse ajaloo

professori kohustetäitjaks. Kolm aastat hiljem kinnitati J. Uluots samale õppetoolile korraliseks professoriks.

Prof. J. Uluots oma teadusliku tööga on loonud Eestimaa õiguse ajaloo uurimise alal täiesti uued seisukohad. Sügava veendumuse ja kindlusega on ta tõendanud, et Eesti õiguse ajalugu ei saa uurida kui provintsiaalõiguse ajalugu. Uurimisel tuleb lähtuda õigusest, mis meie maal ürgselt on arenenud, ammu enne seda ajajärku, kus maa oli sunnitud alistuma võõraile. Kõik hilisemad ajastud on oma õigust lademetena saadestanud Vana-Eesti õiguskorrale.

Prof. J. Uluotsa teaduslikest töödest peale arvukate artiklite väärrib erilist tähelepanu tema suurim töö „Grundzüge der Agrargeschichte Est-

Tunnustavaid sõnu kriminaalpolitseile

Kuigi kriminaalpolitsei vormiliselt, puhtmajanduslikel põhjusil Siseministeeriumi asutiste hulka kuulub, on ta oma tegevuse iseloomult ja ülesandelt kohtupolitsei ning sellena moodustab tema ühe tähtsa organi kriminaaljälitamise alal üldises kohtumõistmise aparaadis. Kuritegevuse vastu võitlemise alal juba 1919. a. saadik lahutamatu koos töötades kriminaalpolitseiga ja tema järjekindla arenemise tunnistajaks olles, võin julgesti kinnitada, et ta oma töötulemuselt kahtlemata võib seista välismaade paremate selle eriala politseide kõrval. Juba meie omariikluse algaastail, kui teotseda tuli üldiselt tuntud väga viletsas olukorras, kus puudusid korralikud liiklemis- ja sidevahendid, kus puudus küllaldane ülevaade kuritegelise elemendi kohta, töötasid need vähesed kriminaalametnikud, keda tol ajal võimalik oli sellele tööle rakendada, tõesti ennastalgavalt, suure huvi ja energiaga, ning nende töö andis juba tol ajal häid tagajärgi: peaaegu kõik raskemad süüteod ja nende kordasaatjad avastati. Pika rea järgnevate aastate kestel on kriminaalpolitsei organisatsioon kiiresti arenenud. Koosseisud vastavad juba enamvähem ülesannete rohkusele, ametnike hariduslik tase on tunduvalt tõusnud, distsipliin on eeskujulik, on välja kujunenud suurte kogemustega mõnedki väga väljapaistvad juhid. See kriminaalpolitsei kõrge töötase ja hästi väljaõpetatud isiklik koosseis leidsid väärilise hinnangu kohtutegelaste kui ka üldse õigusteadlaste poolt ja selle tulemusena usaldas seadusandja 1. veebruaril 1935 kehtimapanud uue KKS-ga politseile suuremad õigused kriminaaljälitamise alal, andes muuseas juurdlustoiminguile võrdse vormilise jõu eeluurimistoimingutega. Sellest ajast on nüüd juba möödunud viis aastat ja see aeg on näidanud, et see usaldus oli ära teenitud: kriminaalpolitsei on oma uute ülesannetega hästi toime tulnud. Kohtud ja prokuratuur hindavad vääriltalt kriminaalpolitsei koostööd ja usaldavad seda täiel määral.

Pean oma meeldivaks kohuseks kogu kriminaalpolitsei perele tema XX aasta-päeval oma lugupidamist väljendada ja soovin õnne ja edu edaspidiseks viljarikkaks tegevuseks.

G. AVALD,

Kohtukoja prokuröri k. t.

lands“ (Eestimaa agraarajaloo põhijooni) ja „Eestlaste välislepingud 13. sajandil“.

Hinnates prof. J. Uluotsa teeneid Eesti teaduse arendamisel, nimetati ta 1938. aastal Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks.

Õppetegevuse kõrval on prof. J. Uluotsal ülikooli elus mitmel korral tulnud rakendada ka ülikooli administratiivsesse töösse, olles algul mitmed aastad õigusteaduskonna dekaaniks ning hiljem üliõpilasasjade prorektoriks.

J. Uluotsa tegevus riigimehena algas 1919. aastal Eesti Asutava Kogu kokkuastumisega. Ta valiti Asutava Kogu liikmeks Eesti Maarahva Liidu kandidaatide nimekirja järgi. J. Uluotsa põhjalikud teadmised ja võimed leidsid Asutavas Kogus rakendamist eriti Eesti Vabariigi valitsemise ajutise korra ja Eesti Vabariigi esimese

põhiseaduse väljatöötamisel. Hiljem oli ta Põl-lumeeste Kogude esindajana I, II ja IV Riigi-kogu liige, seades muuseas 1922. a. kokku asun-dusseaduse eelnõu, mis oli oluliseks materjaliks seadusele riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omandamiseks andmise kohta. Olles Asutavas Kogus aktiivselt kaasa aidanud maaseaduse väl-jatöötamisele, tuli tal 1926./27. aastal Eesti maa-reformi kaitsta Rahvasteliidus. Vabariigi Valit-suse ja Välisministeeriumi ülesandel koostas J. Uluots vastuse Rahvasteliidule endiste suurmaa-omanike kaebuse puhul. Kuna J. Uluots suure huviga oli uurinud Eesti agraarkorraldust ala-tes kõige varajasemaist aegadest, siis lisas ta vastusele muude lisade hulgas ka „Ülevaate Eesti agraarajaloost“. J. Uluots tuli oma raske ülesandega Rahvasteliidu ees edukalt toime,

Suurim Eesti seadustike koostamistööst on kahtlemata tsiviilseadustiku ja tsiviilkohtupidamise seadustiku koostamine. Kuigi selle tööga alustati juba 1923. a., ei ole ta siiski veel jõudnud lõpule. Tsiviilseadustiku eelnõu esitati alles hiljuti Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule, ning mõni aeg tagasi asus Riigivolikogu vastav komisjon eelnõu läbivaatamisele. Tsiviilseadustiku koostamine on seadusandlikus töös kahtlemata kõige raskem. Määratu ulatusega õigusdistsipliinile peab seadustik andma üksik-asjalise lahenduse. J. Uluots on pidevalt kaasa töötanud Kohtuministeeriumi vastavas komisjonis, olles tsiviilseadustiku aruandjaks ja selektuskirja koostajaks.

Meie sisepoliitilise kriisi ajal tõmbus J. Uluots poliitilisest elust tagasi. See tagasitõmbumine oli nagu jõukogumiseks, et uue jõu ja innuga riigireformile kaasa aidata. Rahvuskogu valimistel valiti ta Rahvuskogu liikmeks. Rahvuskogu kokku astudes leiti üksmeelselt, et J. Uluots on sobivaim juhatama Rahvuskogu suurt ja vastutusrikast tööd. Ta valiti Rahvuskogu esimeheks. Aga ta valiti ka üldaruandjaks, ning sellena on tal uue Eesti Põhiseaduse väljatöötamisele kustumatuid teeneid. Rahvuskogu liige Põllutöominister A. Tupits kirjutab J. Uluotsa kohta koguteoses „Põhiseadus ja Rahvuskogu“: „Olen mõnigi kord tagantjärele endamisi imestanud ja aukartust tundnud selle suure töö ja vaevanägemise ees, mis osaks langes prof. J. Uluotsale uue Põhiseaduse valmistamisel. Ta istus kuude viisi päev-päeva kõrval hommikust hilisööni Toompeal koosolekutel, tihti söömata ja magamata, ning aina kaalus kujundatavaid põhiseaduse paragrahve, kõneles, seletas, tõlgendas neid. Ja seda suvisel ajal, kus iga inimene püüab linnamüüride vahelt välja põgeneda. Tihtigi muretsesime, et kas ta suudab niisuguse tööpinge juures vastu panna ja kas ta ei varise viimaks enne lõppu kokku? Ta pidas aga vastu ja viis enda peale võetud kohustuse täide, hoolimata endast ja oma tervisest.“

Kui kokku astus uue Põhiseaduse alusel valitud Riigivolikogu, siis valiti J. Uluots selle esimeheks. Meie uuendatud parlamendi esimese esimehena on tal silmapaistvaid teeneid rahvaesinduse töömeetodite kujundamisel, seda enam, et Riigikogu kodukord on alles väljatöötamisel ning parlamendi sisekord on olnud rajatud ajutisile normele.

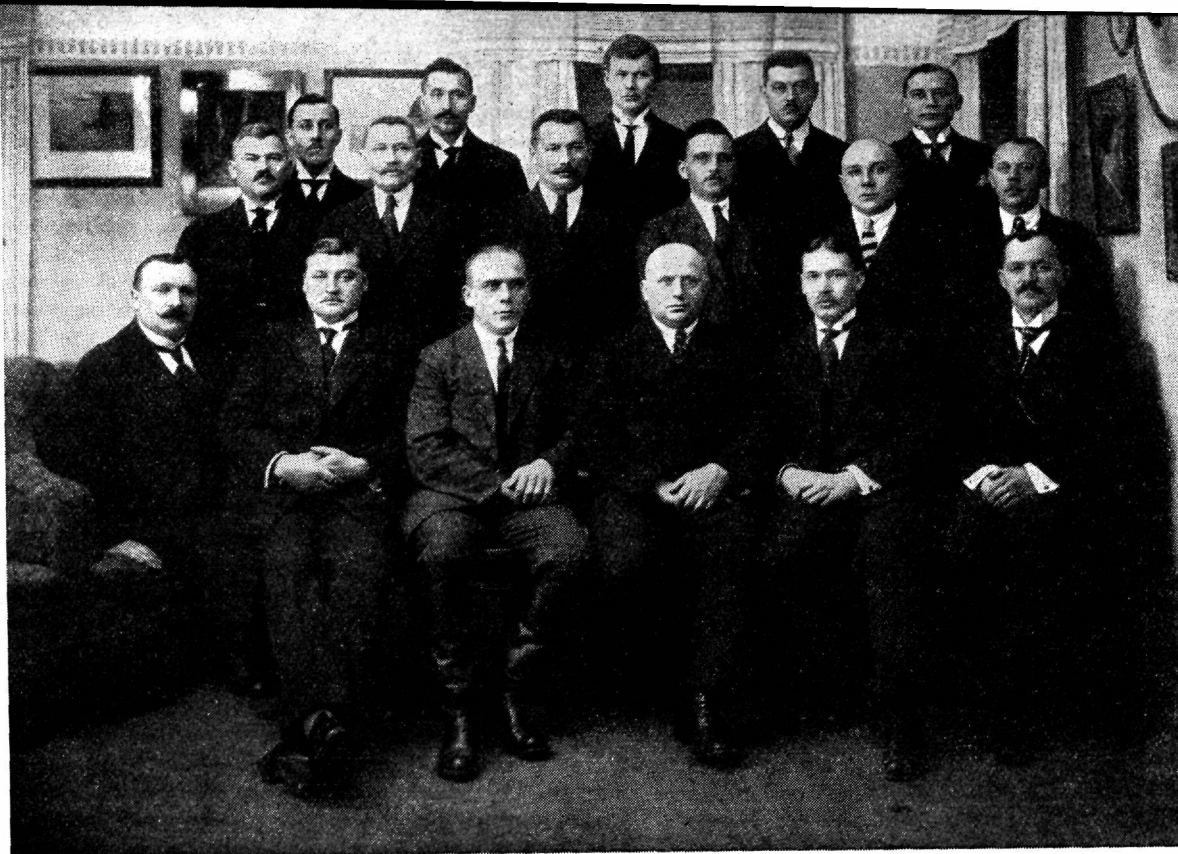
Möödunud sügisel, kui põhjalikult muutunud välispoliitilised olukorrad tingisid valitsuse üm-

berkorraldamise, leidis Vabariigi President praegusel raskel ajal Peaministri kohale kõige sobivama olevat prof. J. Uluotsa. Rahva laiad hulgad võtsid J. Uluotsa määramise sellele kõrgele ja kohustusterikkale kohale rahuldustundega vastu, teades, et J. Uluotsa teadmised, elutarkus ning tohtu ind praeguses tõsises olustikus riigi ja rahva elu juhtimisele ning arendamisele annavad suurt kindlust.

Peale eespool lühidalt nimetatud tegevuse teadusmehena ja riigitegelasena on prof. J. Uluotsal aega jäänud kaasaaitamiseks väga paljudel muudel aladel. Nimetagem vaid tema tegevust ajakirjanduslikul põllul 1919—1920 „Kaja“ vastutava toimetajana ja mõni aeg tagasi „Postimehe“ peatoimetajana ning aktiivset osavõttu paljudest kultuurilistest ja teaduslikest ühinguist. Ka mele kirikuelu arendamisele on prof. J. Uluots kaasa aidanud, olles 1922.—1925. a. ev.-luteri usu konsistooriumi ilmalikuks abipresidentiks ja hiljem ev.-luteri usu vaimuliku ülemkohtu liikmeks.

Prof. J. Uluotsa inimesena iseloomustab eriline sõbralikkus, vastutulelikkus ning abivalmisolek igal puhul, kus tal vähegi võimalik on oma abi anda. Tema suurt tegevust on kannud vanumat järjekindlusega nõue õigusliku korra ja seadusepärasuse järele. Tema põhimõtteid iseloomustavad väga hästi sõnad, mida ta ütles Rahvuskogu töö lõpetamise puhul peetud kõnes: „Rahvad ja riigid on laialipaiskuvad tuiskliiv, kui nad ei ole seesmiselt seotud. Kui neil seesmine side puudub, siis nad laostuvad või neid laostatakse. Üheks tähtsamaks ja tugevaks sidemeks, mis teeb rahvaid ja riike seesmiselt teraskindlaks, on õigus ja seadus, eriti kogu rahva ja riigi elu haarav põhiseadus. Õigus ja põhiseadus teevad rahvaid tugevaks heitluses olemise eest, puudub aga see, siis rahvas nõrgeneb“. Selle oma põhivaate juures ei ole J. Uluots hoopiski jäänud kivenenult seisukohale, et paragrahv on kõik ja elu oma tuhandepalgelisuses on määratud ainult alistuma norme.

Tagasihoidliku, kuid põhjaliku töömehena on prof. J. Uluots täitnud oma osa Eesti riikliku ja rahvusliku hoone ehitamisel. Soovime prof. J. Uluotsale tema viiekümnenda sünnipäeva puhul tugevat tervist ja raugematut jõudu Eesti teaduse ning Eesti riikliku elu arendamisel ja rikastamisel.

Kriminaalpolitsei Peavalitsus, esimesed kr.-komissarid ja abikomissarid 1920. a.

A. LIIT

Meie kriminaalpolitsei

20-AASTANE

Käesolevas kuus täitus 20 aastat meie riikliku kriminaalpolitsei sünnimomendist. Kiirelt on lennanud mööda see ajajärk, tulvil palavikulist indu järjest parema enesekorraldamise ja ajanõudele vastavamate tööviiside omandamise suunas. Kui nüüd, kus kriminaalpolitsei on välja jõudnud enamvähem stabiilse olukorrani, vaadata tagasi algaastale — 1920 — ja esimesile aastale, siis tahtmatult haarab hinge vana tuttav erutus, mingi segu pingutatud otsinguist, uurimisist, vaatlusist, kaalutlusist ja ka kõhklemisist, mis valdas neid, kes olid kutsutud tõmbama esimesi vagusid meie kriminaalpolitsei uudsel tööpõllul. Niivõrd läheda sina tunduvad need ajad.

Kriminaalpolitsei asutamise mõte kerkis päevakorrale 1919. a. jaanuaris. Mõtte algatajaks oli toleaegne Vabariigi prokurör J. Teemant,

kes 1919. a. jaanuari lõpul saatis maakonna-valitsusile ringkirja, milles palus võtta kaalumisele miilitsaagentide ametisse seadmise maakonna miilitsaülemate juurde, kellede ülesandeks oleks maakonnas toimuvate suuremate süütegude jälitamine. Tõuke selleks andis üle elatud muutlike aegade tagajärjel paisunud õige ähvardava ilmega kuritegevus, mille vastu väljaõpetamata miilits näis olevat jõuetu, teisest küljest ka Tallinnas ja Tartus 1908. aastast saadik teetsenud väikeste kriminaaljaoskondade head tulemused võitluses kuritegevuse vastu. Mainitud kriminaaljaoskonnad kandusid läbi revolutsiooni ja sellele järgnevate pöördetagegude meie esimesse miilitsasse, ent nende tegevus piirdus ainult Tallinna ja Tartu linnaga.

Vabariigi prokuröri ettepanekul kutsuti Järvamaal 1 ja Harjumaal 2 kriminaalametnikku

JURI JAAKSON,

Eesti Panga president. 1919. a. kohtuminister, kes esitas Vab. Val. kriminaalpolitsei korraldumise eelnõu.

ametisse. Mujal ei leidnud ettepanek rahalise kitsikuse tõttu teostamist. Olgu meenutatud, et kuni 1. jaan. 1920 miilitsa korraldamine ja ülalpidamine kuulus linna- ja maakonna valitsusele, kellele see ülesanne aga ainelise kitsikuse tõttu ilmselt üle jõu käis.

Kuna seisund kuritegevuse suhtes muutus päev-päevalt muretäratavaks ja samal ajal tegelik elu näitas, et omavalitsused ei suuda toime tulla nõudele vastava korralvalve-aparaadi väljaarendamisega, mistõttu hakati nõudma omavalitsuste miilitsa riigistamist, ei lasknud energiline prokurör ulatuslikuma kriminaalpolitsei võrgu loomise mõtet pärast esimese katse nurjumist langeda, vaid võttis selle uue hooga käsile, kuid nüüd juba riikliku ametkonna ellukutsumise nimel. Algatatud mõte leidis valitsuse ringkonnas pooldamist ja selle tulemusena seati 1. aprillil 1919 prokuratuuri juures eriliste ülesannetega ametnik ametisse, kellele määrati ülesandeks koostada riikliku kriminaalpolitsei asutamise kava. Tähendatud kohale kutsuti omaaegne Tallinna kriminaaljaoskonna ülem Jakob Kuus (†).

Ülevaate saamiseks kohtadel valitsevast olukorrast pöördus hr. Kuus järelepärimisega kõi-

gi linna- ja maakonnamiilitsa ülemate poole, paludes neid ühtlasi avaldada oma arvamusi kavatsusel oleva kriminaalpolitsei vajalikkusest ja soovitavast organisatsioonist. Nagu nähtub saabunud vastuseist, pooldasid kõik miilitsatulema kriminaalpolitsei asutamist.

Tungivat vajadust kriminaalpolitsei järele põhjendati ühelt poolt kasvava kuritegevuse ohtliku ilmega. Tõepoolest, aeg vene revolutsioonist kuni Vabadussõja lõpuni kujunes meile korralduse, eriti aga kuritegevuse vastu võitlemise suhtes äärmiselt ebasoodsaks. Lühikese aja kestel üksteisele järgnenud revolutsiooniline miilits, okupatsioonaja saksa politsei ja Vabariigi algpäevil suure kiiruga moodustatud miilits kannatasid tunduvalt üleminekuaegadele omaste pahede all: juhuslik inimmaterjal, puudulik varustus ja ettevalmistus, kindlusetu meeleolu. Kuritegeline element, kes läbielatud Maailmasõja ning riigipöörete mõjul oli tunduvalt kasvanud ja jõhkramaks muutunud, loomulikult taipas ja kasutas korralduse jõuetust, mille tulemuseks oli tunduv kuritegevuse paisumine nii arvult kui julmuselt. Röövmõrvad, röövimised, riisumised, vargused, millede kordasaatjaiks tihti olid organiseeritud salgad, muutusid igapäevseiks nähteiks.

Teiselt poolt põhjendasid miilitsatulema sama vajadust ka seega, et miilitsale oli pandud suur hulk uusi ülesandeid, mida veneaegne politsei ei tunnud, näit. õige koormav maksude sissenõudmise kohustus, mistõttu miilits ei saanud küllaldaselt anduda süütegude jälitamisele.

Kavatsitava kriminaalpolitsei organisatsiooni suhtes läksid miilitsatulemate arvamused lahku: ühed pooldasid 1—2 kriminaalametniku paigutamist iga miilitsajaoskonna juurde, teised — vastava arvu kriminaalametnike andmist linna- või maakonnamiilitsa ülema vahetusse käsutusse, kolmandad — eriliste kriminaaljaoskondade asutamist Tallinna ja Tartu eeskujul igasse maakonnalinnas.

Viimane moodus leidis ka prokuratuuri ja kohtu tegelaste pooldamist ja nii valitigi see tulevase kriminaalpolitsei organisatsiooni põhiluseks. Seejuures iga jaoskonna tegevuspiirkond avardati ka maale ning peale maakonnalinnade tunnustati vajalikeks kriminaalpolitsei asutamine Narvas. Seega senise 2 asemel 12 jaoskonda, mis pidid hõlmama oma võrku kogu Vabariigi maa-ala. Jaoskondade tegevuse üldiseks juhtimiseks ning, mis peaasi, nende tegevuse ühtlustamiseks ja nende vahel vajalike kontakti loomiseks otsustati kohapealsed jaoskonnad vahetult allutada pealinnas asutatavale peavalitsusele, alluvusega Kohtuministerruumile.

1919. a. sügisel tolelaegne kohtuminister J. Jaakson, praegune Eesti Panga president, esitas Vabariigi Valitsusele eespoolkirjeldatud

põhijoontes koostatud Kriminaalpolitsei korralduse (asutamise seaduse) eelnõu, mis vastu võeti 5. jaan. 1920.

Kriminaalpolitsei korralduse järgi määrati kriminaalpolitsei ülesandeks ainult kuritegude jälitamine. Kriminaalpolitsei tegevus seega rajati spetsialiseerumise põhimõttele. Kriminaalpolitsei allutati K o h t u m i n i s t e e r i u m i l e, nähes temas õigusemõistmise, eeskätt prokuratuuri abiorganit. Viimane asjaolu meenutab toleaeget Prantsuse, Taani ja Sakseni kriminaalpolitseid, ent nende ridade kirjutaja teab väita, et mainitud maade kriminaalpolitseide korraldus ei olnud meie kriminaalpolitsei loomisel eeskujuks, sest neid ei tuntud. Meie kriminaalpolitsei korraldusele tuleb seega vaadata kui iseseisvale loomingle, ja seda enam tuleb hinnata nende meeste praktilist meelt, kes selle korralduse leiutasid. Nüüd võime julgesti väita, et meie kriminaalpolitsei on hästi organiseeritud; seda on mitmel puhul kinnitanud ka välismaade spetsid. Kuigi meie kriminaalpolitsei hiljem allutati Siseministeeriumile, jäi ta seejuures oma olemuselt siiski samaks, mis ta oli.

Asja pakilisuse tõttu algas kriminaalpolitsei komplekteerimine juba enne Kriminaalpolitsei korralduse vastuvõtmist, nimelt 1. jaan. 1920. a. Mainitud kuupäevast on määratud ametisse kriminaalpolitsei peavalitsuse ülem J. Kuus, inspektor H. Jakobsen ja mõned peavalitsuse ametnikud. Jaoskondadest (Krim-pol. kor. järgi osakonnad) loeti Tallinna ja Tartu senised kriminaalmiilitsad 1. jaan. 1920 riiklikeks kriminaalosakonniks ning määrati osakonnaülemad Valka, Pärnu, Haapsallu ja Kuressaarde. Mujale määrati osakonnaülemad (praegused kriminaalpolitsei komissarid) järgmiselt: Võrru 12. jaan., Narva 24. jaan., Petserisse

J. KUUS (†),
esimesi kriminaalpolitsei kõrgemaid juhte

ja Paidesse 1. veebruaril, Viljandisse 6. mail ja Rakverre 6. juunil.

Eespoolmainitud kuupäevad ei tähenda aga veel osakondade (jaoskondade) tegevusse astumist. Osakonnaülemail tuli leida ametiruumid, need sisustada ja, mis kõige tähtsam, hankida meeskond. See kõik nõudis kuu või kaks aega.

Kriminaalpolitsei algkoosseis oli küllaltki suurearvuline. Toon selle tabelis, lisandades klambreis praeguse koosseisu.

Arvuliselt moodustas meie äsjaloodud kriminaalpolitsei seega küllalt tugeva kogu. Tööoskuse seisukohalt oli aga asi kehv. Peale huvi ja püüdlikkuse vajab teovõimeline krimi-

Osakonna (jaoskonna) nimetus	Ülem (komissar)	Ülema abi (abikomissar)	Van. ametnik (van.-assistent)	Noor.-ametnik (assistent)	Agent-auto-juht	Sekretär	Varahoidja	Registreerija päevapiltnik	Kantselei-ametnik	Kirjakandja (käskjalg)	Koristaja	Kokku
Tallinn	1 (1)	2 (2)	15 (11)	12 (24)	26 (2)	1 (1)	1 (1)	2 (3)	5 (3)	2 (1)	1 (1)	68 (49)
Tartu	1 (1)	1 (1)	8 (4)	6 (10)	8 (2)	1 (1)	1 (1)	2 (1)	3 (3)	1 (1)	1 (1)	33 (23)
Rakvere	1 (1)	1 (1)	3 (2)	5 (7)	6 (1)	1 (1)	1 (1)	2 (1)	3 (1)	1 (1)	1 (1)	28 (13)
Narva	1 (1)	1 (1)	6 (2)	5 (5)	6 (1)	1 (1)	1 (1)	2 (1)	3 (1)	1 (1)	1 (1)	28 (11)
Viljandi	1 (1)	—	3 (2)	3 (5)	4 (1)	1 (1)	—	2 (1)	1 (1)	1 (1)	—	16 (13)
Pärnu	1 (1)	—	3 (2)	3 (5)	4 (1)	1 (1)	—	2 (1)	1 (1)	1 (1)	—	16 (11)
Haapsalu	1 (1)	—	3 (1)	3 (4)	4 (1)	1 (1)	—	2 (1)	1 (1)	1 (1)	—	16 (8)
Kuressaare	1 (1)	—	2 (1)	2 (4)	3 (1)	1 (1)	—	2 (1)	1 (1)	1 (1)	—	12 (6)
Paide	1 (1)	—	3 (1)	3 (3)	4 (1)	1 (1)	—	2 (1)	1 (1)	1 (1)	—	16 (7)
Valga	1 (1)	—	3 (1)	4 (4)	6 (1)	1 (1)	—	2 (1)	2 (1)	1 (1)	—	20 (7)
Võru	1 (1)	—	3 (2)	3 (3)	4 (1)	1 (1)	—	2 (1)	1 (1)	1 (1)	—	16 (8)
Petseri	1 (1)	—	3 (1)	3 (3)	4 (1)	1 (1)	—	2 (1)	1 (1)	1 (1)	—	16 (7)
Kokku	12 (12)	5 (3)	58 (29)	52 (77)	79 (10)	12 (9)	4 (1)	24 (9)	22 (11)	13 (2)	4 (2)	285 (163)

naalametnik veel hea osa tehnilist ettevalmistust ja veelgi rohkem ümbruskonna tundmist kuritegelise elemendi suhtes. Seesuguseid ametnikke polnud kustki võtta. Peale mõne üksiku, kes varem oli teeninud veneaegses kriminaalvõi välispolitseis või kohtusekretäriana, tuli võtta ametisse isikuid, kel puudusid ettevalmistus ja kogemused. Nii leiti osakonnaülemate kohtadele ainult kolm isikut, kes olid teeninud veneaegses kriminaalpolitseis, rääkimata madalamate ametikohtade täitjaist. Ent ka veneaegne kriminaalpolitsei meil, olles asutatud 1908. aastal (Tallinnas ja Tartus) hoopis vähenõudlikel kaalutlusil, ei pakkunud nimetamisväärsset ettevalmistamisasutist kriminaalpolitsei tegelasile meie kriminaalpolitsei mõttes.

Töö aga ei lasknud ennast oodata, seda tuli uksest ja aknast.

Tuli õppida ja jälle õppida. Väga palju aitas kaasa tihe side prokuratuuriga. Keskus — kriminaalpolitsei peavalitsus — püüdis omalt poolt kõik teha noore asutise töövoime ja -oskuse tõstmiseks. Muretseti kirjandust, mille poolest Lääne-Euroopa kriminaalpolitseid, kelle iga küündis juba üle sajandi, olid rikkad, külastati vanemaid kriminaalpolitseisid välismail, et õppida vahetult tundma nende sisekorda, töömeetodeid ja tehnilist varustust, ning püüti ammutatud teadmisi ja kogemusi kohandada meie oludele. Varsti oldi juba niikaugele, et võidi korraldada kursusi kriminaalametnikele ning erikursus päevapiltnikele-registraatoreile. Jaoskonnad varustati päevapildiaparatuuride ja registreerimisabinõudega ning veidi hiljem võrdlemisi moodsate vaatlustarvete komplektidega. Viimaste kasutamiseks tutvustati ametnikke kursusel. Tegelik töö omalt poolt pakkus rikkalikku kogemusmaterjali.

Väga suurt osa noore kriminaalpolitsei arendamisel etendasid osakonnaülemate (komissaride) nõupidamised peavalitsuses, mis esimesil aastail peeti õige tihti ning tavaliselt kahekuni kolmepäevase kestusega. Neil koosolekudel oli päevakorras osakondade sisekorraldus, asjaajamine, registratuur, vahekorrad teiste politseiharudega, omavaheline kontakt, ametnike kasvatus, osakondade varustus, side ja liiklemisvahendid jne. Sageli jagunes koosolek sektiioonidesse, kes pidid uurima eriküsimusi ning koostama nende kohta ettepanekuid üldkoosolekule. See oli suurepärane ühistöö. Kui palju neil koosolekudel vaieldi ja isegi kakeldi! Ent alati jäädki kriminaalpolitsei alasse puutuvate küsimuste alale ja lõppeks lepitigi kokku. Minu hinnangu järgi need koosolekud aitasid tõhusalt kaasa meie äsjasündinud kriminaalpolitsei kiireks jaluleupitamiseks.

Neid koosolekuid on peetud igal aastal kuni tänini. Viimaseil aastail on jooksvale päevakorrale lisandunud referaat kelleltki koosole-

kust osavõtjalt mingi kriminaalpolitsei tegevusalasse puutuva küsimuse üle ühes sellele järgnevate vaidlustega, mis sihhib juba meie kriminaalpolitsei ala sügavamale (teaduslikule) käsitlusele.

Esialgu sattus kriminaalpolitseisse rohkel määral ebasobivat inimmaterjali. Loomulikult see pidi sealt lahkuma. Nii lahkus esimese kahe aastaga teenistusest 27 vanem-ametnikku, 54 noorem-ametnikku ja 110 agenti, seega rohkem kui mainitud ametikohtade koosseis (189). Kuid kaheaastase sõelumise järel jäi ka midagi sõelale: 1922. aastal oli lahkujaid kõigest 38 ja viimaseil aastail — 7—8. Meeskond on muutunud püsivaks ja, võin rahuldusega nentida, ka paigalpäisivaks, sest kriminaalpolitseis on leidnud aset õige vähesel määral ametnike ümberpaigutamist. See on suur väärtus, sest oskus ja vilumus, millele lisandub tegevuspiirkonna põhjalik tundmine, moodustavad alles õige kriminaalametniku.

1924. a. ühendati iseseisev kriminaalpolitsei peavalitsus Siseministeeriumi politsei peavalitsusega. Kriminaalpolitsei kohapealsete asutiste organisatsiooni ei toonud peavalitsuste ühendamise mingit olulist muudatust. Kohapealsed kriminaalosakonnad jäid endiselt politsei peavalitsuse vahetusse alluvusse, samuti jäid endiseks suhted prokuratuuriga. Politsei peavalitsuses moodustati eriosakond kriminaalpolitseisse puutuvate asjade läbitöötamiseks ja ettevalmistamiseks algul kriminaalosakonna, hiljem kriminaalpolitsei inspektuuri nime all. Küll aga langes politseide ühendamise ühte üldiselt päevakorrale kerkinud riigiasutiste koosseisude kokkutõmbamisega. Kriminaalpolitseid tabas mainitud üritus õige valusalt, vähendades ta kohapealseid koosseise endiste vähemate kärpimistega kokku ligi 50% võrra.

Peavalitsuse kui kriminaalpolitsei keskuse ülesannete suhtes tõi ühendamine siiski mõningaid muudatusi kaasa. Nimelt moodustati juba 1920. a. kriminaalpolitsei peavalitsuses peale muude ka kuritegevuse statistika ja karistus-teadete toimkonnad. Peavalitsuste ühendamisel statistika toimkond viidi üle Riigi Statistika Keskbüroosse, kuna karistusteadete toimkond liideti Kohtuministeeriumiga. Muud kriminaalpolitsei peavalitsuse funktsioonid läksid kõik üle ühendatud politsei peavalitsusse.

Esialgne kriminaalpolitsei, kelle koosseisu kuulus ligi 300 ametnikku, suutis esimesel kolmel aastal võtta oma toimetusse läbiseigi 11.200 süüteoasja aastas, tehes neist avalikuks läbiseigi 51%. Sealt peale on toimetuses olnud süüteoasjade arv järjest kasvanud, tõustes 1933. a. kulminatsiooni 20.734 juurdlusega aastas, millest tehti avalikuks 12.636 ehk 60% ja seda 50% vähema koosseisuga. Milles seisneb selle pealtnäha paradoksaalse nähte saladus?

POLITSEITALITUSE JUHTIVAD JÕUD KOOS PRAEGUSTE KRIMINAALPOLITSEI KOMISSARIDEGA

Esimeses reas vasakult: kom. A. Tillissoo ja V. Vau, abidir. K. Kirsimägi, direktor J. Sooman, insp. A. Liit, kom. E. Loovere ja N. Pääbo. Teises reas vasakult: kom. P. Kompus, A. Talvik, E. Hansar, T. V. Kaup, K. Michelson, A. Mägiso, S. Kuresoo, K. Raag

Olgu tähendatud, et kuigi kriminaalpolitsei koosseis ametist lahkunute arvel tänaseni on vaheldunud ligi viis korda, leidub veel praeguseski koosseisus neid, kes jäid püsima juba algusest peale. Nende hulka, kes teenivad kriminaalpolitseis tema alustamisest saadik, kuuluvad praegu 5 komissari, 14 vanem-assistenti, 19 assistenti ja 5 agenti. Üle 15 aasta on kriminaalpolitseis teeninud: 1 komissar, 1 abikomissar, 3 vanem-assistenti ja 17 assistenti; 10—15 aastat — 6 komissari, 6 vanem-assistenti ja 21 assistenti. Kokku üle 10 aasta teeninud: 12 komissari (kõik), 1 abikomissar, 23 vanem-assistenti, 57 assistenti ja 5 agenti, kokku 98 ametnikku. Praeguses koosseisus leidub mainitud ametikohti: 12 komissari, 3 abikomissari, 29 vanem-assistenti, 93 assistenti ja 6 agenti, kokku 143 kohta.

Teiste sõnadega väljendatult tähendaks see, et enamik praegu teenistuses olevaist ametnikest on isiklikult jälitanud 1500—2500 süütegu, olles lähedalt informeeritud veel mitmest tuhandest kaasametnike toimetuses olnud juurdlusest. See on väga suur praktikapagas. Lisaks sellele, teenides kogu aja ühes ja samas tegevuspiirkonnas, on jõutud viimasega tööpoolest põhjalikult tutvuda. Samal ajal on püütud tõsta ametnike teadmisi kursuste korraldamise, politseikooli ja kirjanduse muretsemise abil. Nii on nende ridade kirjutaja toimetanud 1920. a. „Politseiniku käsiraamatu“, 1921.

aastal „Isikukirjelduse“, 1927. a. „Kuritegude jälgimise“, millele lisandub loendamatu arv jälitamistehnilisi ning juriidilisi artikleid, mis 19 aasta kestel on ilmunud „Politseilehes“. Kahtlemata see kõik on aidanud tõsta meie kriminaalpolitsei ja üldse politsei jälitamisoskust liiku taset.

Kuid on mõeldud ka sellele, kuidas tõmmata rahvast ennast kaasa võitluseks ja enesekaitseks kuritegevuse vastu. Nende ridade kirjutaja sulest on ilmunud 1923. a. brošüür „Mida iga kodanik peab teadma kuritegude jälitamisest ja kuidas vargusi ära hoida“, mis 1934. a. ilmus teises trükis ja levitati kokku ligi 15.000 eksemplaris rahva keskel. See brošüür oli määratud teed tasandama rahva kordaning julgeolekut austava osa ja jälituspolitsei üksteise paremaks mõistmiseks ning toetamiseks kuritegevuse vastu võitlemises. Politsei hinnangu järgi see katse on annud tulemusi.

Edasi peab mainima kriminaalpolitsei suure produktiivsuse tõusu võtmene silmapaistvat side- ja liiklusvahendite edu. 1920. a. olid telefonidega varustatud ainult jaoskondade kantseleid, maal — hõre postkontorite võrk. Järkjärgult on telefonide võrk nii ühel kui ka teisel pool tihenunud. Praegu on maa kaetud tiheda telefonikõnepunktide võrguga, kuna teiselt poolt iga konstaabel ja peaaegu iga kriminaalametnik omab oma telefoni. Kuipalju kiiremaks ja lihtsamaks muudab see asjaajamise, eriti kuri-

tegude jälitamise alal, kus tihti iga minut on otsustav! Eelmise aasta lõpul läks korda röövmõrvareid paljastada ja tabada vähem kui 24 tunni kestel pärast kuriteo teatavakssaamist ainult selle tõttu, et kriminaalpolitsei käsutuses seisis küllalt tihe telefonivõrk (Kunda mõrv — mustlased).

Jälitustöö eduks aitavad tõhusalt kaasa liiklemisvahendid. 1920. a. kriminaalpolitsei käsutuses seisis peale raudteede kiiühobused. Viimased, kui nad kord juba hakkasid liikuma, liikusid nagu „kaeramootorid“ kunagi, kuid nende nõutamine raiskas tihti palju kalleid tunde. Seepärast aasta lõpuks varustati iga osakond oma hobusega. See tähendas juba kukesammu võrra edu, sest ei tarvitsenud enam oodata kiiühobust. Järgmisel aastal hakati osakondi varustama jalgratastega, mis suvel tõhusalt hõlbustas ametnike liiklemist, kuid ainult suvel. Hobused likvideeriti 1924. aastal, 1923. aastal muretseti aga juba 2 autot. 1930. aastal omas kriminaalpolitsei juba 4 mootor-ratast ja 5 autot, praegu on iga jaoskond varustatud oma autoga. Lisaks sellele on raudteede ja eriti omnibuseliinide võrk aasta-aastalt tihenenu. See kõik hõlbustab suurel määral kriminaalametnike liiklemist ja suurendab

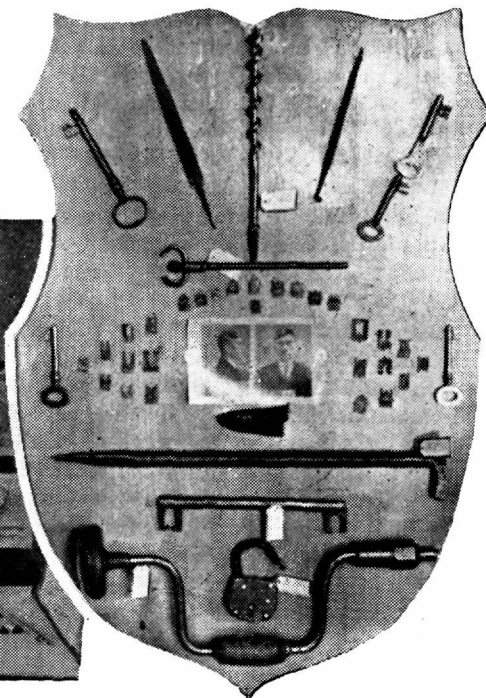
nende tööviimet. Mõni kuu tagasi tuli Tartu kriminaalpolitsei ühe pimeda röövmõrva jälitamisel külastada ümmarguselt 300 talu ja küsitleda pea-pealt iga elanikku, kuni jõuti selle isikuni, kes võis anda mõrvari avastamiseks vajalisi andmeid. See toimus kiirelt ja õigeaegselt peamiselt selle tõttu, et kriminaalametnikel oli kasutada oma auto.

Ei saa jätta mainimata suurt arengut, mille esimese 20 aasta kestel on teinud läbi kriminaalpolitsei moodne relv — kurjategijate registratuur. Esimestena, kohe kriminaalosakondade avamisel, võeti tarvitusele tollal juba kogu maailmas levinud vahendid — kurjategijate daktüloskopeerimine (10 sõrme järgi) ning päevapildistamine; sellele järgnes veel samal aastal kahtlaste isikute ning tagaotsitavate isikute kartoteekide rajamine. Järgmisel aastal, hoogu võtnud valeraha valmistamise sunnil, täiendati registratuuri valeraha valmistajate ja levitajate kartoteekidega, mis omalt poolt tõhusalt aitasid kaasa valeraha massilisele valmistamisele ja levitamisele piiri panemiseks. Aasta hiljem seati sisse rändavate kutseliste kurjategijate teatelehed jne. See kriminaalpolitsei ala on kogu aja seisnud n. ö. ääsitules, seda on pidevalt uuendatud ja täiendatud ja paratama-

Pilte politseimuseumist

Vasakul ülal ja all: valeraha-de kolleksioon; paremal: ühe mürdvarga „tööriistu“ ja ülesvõte nende omanikust

Ülal: ülesvõtteid kurjategijaist. Vasakul: Tartus valetšervonetsite valmistamise trükipress ja võltsitud dokumente. Keskel: ühe murdvarga juurest leitud tööriistade „kirju kollektsioon“

Paremal: politsei poolt avastatud „puskarivabrikud“ ja mörvarite taparüütu, mis kõik säilitatakse politseimuseumis

tult see jätkub tulevikuski, sest kartoteegid ja teadetekogud peavad pidama sammu eluvormide muutumisega. Praegu ulatub meie kriminaalpolitsei teadetekogude ja kartoteekide arv 17. Kui sellele lisandada veel meie üleriigilise isikute otsimise kord, mis välismaa kolleegide

poolt on tunnustatud eeskujuliseks oma lihtsuselt ja otstarbekuselt, siis võime oma kriminaalpolitsei arenguga rahule jääda ka selles osas.

Lõppeks nimetan meie kriminaalpolitsei ja üldse jälitamisest osavõtva politsei edu tegu-

rina meie kohtuliku ekspertiisi ala silmapaistvat arengut rööbiti kriminaalpolitseiga. 1920. a. tuli meil tähtsamate süütegude puhul eksperti otsida Riias, kus tollal elas veneaegsest Riia ringkonnakohtust tuntud teaduslik ekspert ins. K. Schneider (†). Lähemal ei teatud ühtegi selle ala tundjat. Kuid vajadus teadusliku ekspertiisi järele suurenes sedamööda, mida kaugeemale edenes kriminaalpolitsei tehniline tase. See pärast Kohtuministeerium juba 1921. a. otsustas asutada prokuratuuri juurde kohtuliku ekspertiiskabineti, kutsudes selle organiseerijaks ning juhatajaks eespoolmainitud K. Schneideri. See asutus, mis algul oma sisseseadelt oli primitiivne, on aastatega läbi teinud tugeva arengu, moodustades praegu — Kohtuliku Ekspertiisi Instituudi nime all — võrdlemisi moodsalt sisustatud jälitamistehnilise laboratooriumi, mille tegevus tähtsal määral toetab politseilist jälitamistööd.

Ei oleks huvitusetä heita pilku ka kriminaalpolitsei tegevusele aasta-aastalt toimetatud juurdluste arvu najal. Nii oli:

aastal	toimetuses juurdlusti	neist on tehtud avalikuks	protsent
1920 . .	11.335	5.683	50
1921 . .	11.733	6.325	55
1922 . .	11.144	6.016	49
1923 . .	13.677	8.335	61
1924 . .	14.890	9.172	61
1925 . .	14.375	10.252	71
1926 . .	13.535	10.076	74
1927 . .	13.075	9.790	75
1928 . .	14.447	10.042	70
1929 . .	16.349	10.819	66
1930 . .	15.164	10.711	70
1931 . .	17.089	11.601	68
1932 . .	19.720	12.534	63
1933 . .	20.734	12.636	60
1934 . .	19.714	12.560	63
1935 . .	15.705	10.077	63
1936 . .	16.958	11.289	67
1937 . .	16.166	11.363	70
1938 . .	15.177	10.536	69
1939 . .	aruanded kokku võtmata		
Kokku .	290.987	189.817	

Kõrval näidatud avastamise protsent näitab keskmist avastamist kõigi süüteoliikide suhtes kokku. Tegelikult on avastamise prots. üksikute süüteoliikide suhtes erinev; nii on näit. tapmist ja röövmõrvade suhtes viimasel ajal olnud 93—99%, kuna varguste avastamine selle vastu on olnud 50—55%.

Eksiarvamuse ärahoidmiseks olgu tähendatud, et eelmised arvud näitavad ainult nende süütegude arvu, mis möödunud 20 aasta kestel on jälitatud kriminaalpolitsei poolt, seega mitte kogu meie süütegevust. Pealeselle välispolitsei

on jälitanud tohtu arvu üleastumise süütegusid ja küllaltki suure arvu kuritegusid ja raskeid kuritegusid ning tõhusalt abistanud kriminaalpolitseid viimase käes olevais asjus.

Lõpetades tagasivaate, mis, tingitud aja kirja piiratud ruumist, sai kujuneda vaid jämedajooneliseks, võime rahuldusega nentida, et meie noor kriminaalpolitsei on võtnud oma ülesannet tõsiselt, suure huvi ja tööarmastusega. See töö iseenesest pole kerge ega lõbus; sageli tuleb ametnikel töötada päevad ja ööd kokku, vaatamata sellele, kas kõrvetab päike, sajab vihma või paugub pakane. Seejuures kogu aja tuleb kokku puutuda elu negatiivse küljega, mille pale on tihti tülgastuseni vastik. Seda suuremat lugupidamist teenivad ametnikud, kes nii kehaliselt, vaimselt kui ka hingeliselt on suutnud kahe aastakümne kestel taluda selle kutseala raskusi ning jätkavad seda tulise innuga, tõmmates oma eeskujuga kaasa lahkuvate asemele astuvat noort põlve.

Soovin, et meie kriminaalpolitsei alati suudaks pidada sammu ajanõuetega, et kunagi temas ei kustuks huvi, püüdlikkus ja kohusetruudus oma kutsumuse teostamises!

Võistluskirjutuste tulemusi

1939. a. väljakuulutatud võistluskirjutuste tulemusena saabus tähtajaks — 1. det. 1939. — Keskkogu Kultuurseksiooni nimele 10 kirjatööd autorite varjunimedega: „Ants Allik“, „Ignorantia iuris nocet“, „Nemo“, „Konstaabel Kont“, „Otsija“, „Pearu“, „Idealist“, „Politsei“, „Undama“ ja „Korravalvur“. Pärast 1. detsembrist saabus veel kaks tööd varjunimedega „Korravalvur“ ja „Välk“, kuid hilinemise tõttu ei saanud need kaasa võistelda.

Vaadatud võistlevad tööd läbi, Keskkogu Kultuurseksioon oma koosolekul 29. detsembril 1939 otsustas: tunnustada auhinna vääriliseks kaks kirjatööd ja nimelt:

„Mida politseiametnik võib teha kahjutulede ärahoidmiseks“, autori varjunimi „Undama“, ja „Isikute kindlakstegemisest välispolitsei praktikas“, autori varjunimi „Politsei“, määrates kummalegi II auhinna, à 20 krooni.

Autoriks varjunime „Undama“ all osutus konst. Elmar Kool Nõmme politseijaoskonnast ning autoriks varjunime „Politsei“ all — konst. Voldemar Rommot Rakvere politseijaoskonnast.

Ülejäänud töid ei peetud auhinna väärivaiks.

A. Liit,
Keskkogu Kultuurseksiooni sekretär.

Dokumentide võltsimisest

1. Dokumentide mõiste.

Dokumentide võltsimise ala piirduv ainult nende materiaalseste esemetega, mis on tunnustatud dokumentideks või seadusandluse poolt nendega, s. t. dokumentidega võrrutatuks.

Seepärast võiksime ütelda, et peamiselt dokumentide mõiste määratlusest oleneb nende kriminaalseaduste hulk, mis on paigutatud kriminaalkodeksites esineva dokumentide võltsimise peatüki alla. (Vt. Eesti kriminaalseadustik — 21. peatükk: Dokumentide võltsimine, § 407 — 419.)

Tuleb mainida, et õigusteaduses pole seni esitatud vaidlematut ja ühtlast dokumentide mõiste piirringut, ning ka kriminaalseadustikud, asudes selle ülesande sooritamisele, on käinud erinevaid radu. Olgu siin ainult nimetatud, et Norra 1902. a. kriminaalseadustik annab kaasaegsete seadustike hulgas kõige avarama ja laialaulatlikuma dokumentide piirringu, mille järgi dokumentide all tuleb mõista igasugust eset, mis sisaldab eneses kirjamärgilist või mõnd muuviisilist väljendust, mis on võimeline tõendama õigusi ja kohustusi või neist vabanemist, või mis on määratud tõendavaks vahendiks üldse.

Nüüd peatume dokumentide mõiste juures, vaadatuna dogmaatilisest küljest.

Dokumentideks laiemas mõttes nimetatakse iga materiaalselt eset, mis tõendab, tunnistab, meenutab või osutab mingit sündmust. Ülalantud dokumentide mõiste piiristab nii dokumentide sisu kui ka kuju, võttes arvesse dokumentide võltsimise süüteo mõiste tuvastamist.

Sisult piiristused esinevad teatavat liiki sündmuste tuvastamises antud esemete kaudu tingimusele, et need esemed oleksid arvestatavad kui dokumentid juriidilises mõttes.

Tõsi küll, mitte ainult õigusteaduses, vaid ka muudes teaduste alades esineb dokumentide mõiste, kuid teissuguses ulatuses. Nii geoloog, uurides maa tekimislugu, nimetab dokumentideks näiteks kivistunud putukaid ja taimi, nende asendit jne., ning kõiki, mis aitavad uurijale meenutada maa kaugeid minevikku. Ajalooline tunnustab mõne rahva mineviku uurimisel kõik need esemed dokumentideks, mis aitavad kujutada uuritava rahva kodust ja ühiskondlikku elu. Näiteks dokumentide väärtuse omavad siin kaevamisil leitud elamute varemed, sööginõud, tööriistad, mündid jne. Ja lähema mineviku uurimisel — näiteks päevikud, memuaarid, ettekanded, nii ametlik kui ka erakirjavahetus jne.

Õigusteadlane nimetab aga dokumentideks ainult selliseid esemeid, mis tõendavad mingeid juriidilisi sündmusi ja suhteid, õigusi ja kohustusi, tehinguid ja võimukorraldusi.

Viimaks nimetatud mõttes tunneb dokumenti ka meie kriminaalseadustik:

Materiaalsed esemed võivad kahesuguselt saavutada dokumentide tähenduse. Esiteks, inimese tahtel, kes annab esemeile nende kuju muutmisel

või mõnel muul viisil mingi sooritatava juriidilise toiminguga või enese peale võetud kohustuse jne. suhtes tõendava tähenduse. Teiseks, esemed omavad dokumentide tähenduse iseenesest, mööduades inimese tahtest, nähete loomuliku käigu tagajärjel. Ja inimene, pannes tähele esemete mainitud omadust, kasutab seda selles mõttes, et muudab need, s. o. esemed juriidiliste sündmuste tõendiks, aga mõnikord ka teatavate õiguste ja kohustuste tõendiks.

Sageli kohtame viimaks nimetatud juhtumeid kriminaalõiguses. Näiteks tapetu verest jäi määrdumisi ja pritsmeid põrandale, mööblile, tapmisvahenditele, mõrvari rõivale jne., kusjuures asja juurdlemisel mainitud jäljed said süüteo materiaalseks kaudtõendeks. Või leiti värskest saetud puude kände, mis võivad tõendada äsjust omavolilist metsaraiumist. Päeviku, märkimiku, mis tõendab tehtud võlga, arve järgi mittetasumist jne., ning on võetud juurdluse juurde mõne süüteo selgitamiseks, võib esitada ka tsiviilkohtusse. Sel puhul omavad need esemed juriidilise — protsessuaalse tõendi tähtsuse.

Kuid eespoolnäidatud esemeid ei loeta dokumentideks kriminaalseadustiku mõttes, missuguseist on kõne dokumentide võltsimise peatükis. Sest asitõendite järel- ja umbertegemine, mille eesmärgiks on näiteks süüteo süüdistatu õigeksmõistmine, või vastupidi, süütu süüdimõistmine, on viidud süütegude gruppi, mis esinevad peatükis: süüteod õigusemõistmise vastu (KrS § 138 — 160, vt. § 142).

Kujust dokumenti kui võltsimise objekti võib vaadelda kahesuguses mahus: kitsamas ja laiemas, vastavalt sellele, kas kõneldakse dokumentidest ainult kui kirjalikest tõenditest, mis on väljendatud sõnades või joonistes (scriptura), või räägitakse dokumentidest kui esemest, mis sümboliseerivad juriidilisi suhteid ja kohustusi (monumenta).

Selliseiks sümboliseerivateks dokumentideks on näiteks piirikivid (pealkirjadega), siis lõigetega puupulgad, mida meil veel tänini tarvitavad mõned maa nahaparkalid nahkade vastuvõtu tõendistena, veeseisu näitajad, plekkähed, zetonid jne.

Laiemas mõttes käsitleb dokumenti ka meie kriminaalseadustik, võrrutades kõiki neid märke kirjalike dokumentidega, mis kodanlikus suhtlemises seaduse jõul võrdseiks on tunnustatud kirjalike dokumentidega. Kuid et vene 1845. a. kriminaalseadustik dokumentide võltsimise grupis kitsamas mõttes tundis ainult kirjalikke akte ja et tsiviilkohtupidamise seadustikus ja ka juriidilises keeles sõna dokumenti tarvita- takse kirjaliku tõendi mõttes, siis kirjalikud dokumentid on „muudest dokumentidest“ eraldatud, kusjuures aga viimased omavad kaasaegses protsessis iseseisva seisundi kõrvuti kirjalike dokumentidega (vrldl. KrS § 409 ja § 412 pp. 3, 4, ka pp. 7, 8, vt. ka Vene 1903. a. kriminaalkodeksi § 440, 443).

On enesestmõistetav, et niisuguse dokumentide laia mõiste juures langeb ära õigusteaduslikus

MAAILMA KRIMINALISTIDE TÛÛPE. Inglise kriminalisti tuntakse üle maailma pika pübuga ja kotkapilgulise „Sherlock Holmes’i“ tüübina. Prantsuse kriminalisti kujutatakse jälle väikese, kahupealise ja teravate silmadega energilise mehena. Ameerika kriminalist on suur tugev mees kõvakübara ja jämeda sigariga, nii et teda juba saja meetri pealt igauks ära tunneb

kirjanduses veel siin-seal esinev vaidlus selle üle, kas kirjalik dokument vajab tingimata selle isiku allkirja, kellelt ta lähtub. Tõsi on, et kaasaegses kodanlikus käibes valitseb kindlaskujunenud vaade sellest, et kirjaliku akti alla peab see isik asetama oma allkirja, kellelt akt lähtub. Kuid selle nõude mittetäitmine ei tõenda veel alati ja igal tingimusel, et kirjalik akt ilma allkirjata on ainult dokumendi projektiks.

On teada, et muistses Kreekas kirjalikele aktidele üldreegli järgi ei kirjutatud alla ja et keskajal akti algupära tõestuseks temale allkirja asemele riputati pitsat. Ka meie ajal, eriti suure arvu aktide-dokumentide valmistamisel, mis sisult on üksteisega sarnased ja erinevad ainult peensusis, näiteks numeratsioonilt, need allkirja ei vaja. Siin muud asjaolud kõrvaldavad igasuguse kahtluse isikult või asutiselt, kes dokumendi on väljanud. Olgu näiteks toodud raudtee sõidupiletid, teatri-, kinoetenduse pääsmed jne.

Liigitada võib dokumente ametlikeks ja eradokumentideks, vastavalt sellele, kas need lähtuvad ametiasutiselt või ametnikelt, kes teotsevad neile antud ametivõimu piires, või teisilt isikuilt.

Seega ametlike dokumentide tähendus omistatakse ainult sellisele paberile, mis on väljatud valitsus- või kogukondlikelt asutiselt, ükskõik, kas nende kolleegiumilt või üksikisikuilt, kuid need paberid peavad tõendama võimu organi teimeid või korraldusi.

Igal juhtumil, et tunnustada dokumente ametlikeks, on tarvilik, et need oleksid väljatud tõeliselt olevate võimude poolt või ka tegevuse lõpetanult, kuid kes on asendatud uute vastava kompetentsiga varutud võimudega.

Kõik eraisikuilt väljatud dokumendid nimetatakse eradokumentideks, muidugi tingimusel, kui need on võimalised tõendama mingeid varalisi või isikulisid õigusi või õigussuhteid. Niisuguse paberi võltsimine ei allu dokumendi võltsimise mõistele, mis ei oma mingit juriidilist tähtsust, kuid tegu võib seejuures küll karistatav olla, vastavalt olukorrale ja teo iseloomule.

Siinkohal võib meenutada, et dokumentide

jaotus kaasaegseis seadusandlisis ametlikeks ja eradokumentideks on toimunud prantsuse õiguse eeskujul. Viimane peab tarvilikuks avalike ametlike (ofitsiaalsete) dokumentide erilist kaitset, mille aluseks on mõte, et võimu autoriteet vajab kõvemat kaitset. Seejuures nii ametlike kui ka eradokumentide suhtes valitseva arvamuse järgi on tähtsusetu see asjaolu, kas need on oma- maa või välismaa päritoluga, kui need aga tõendavad eraõigusliku tähendusega asjaolusid. Välisaktide suhtes on küll nõutav, et need oleksid legaliseeritud pärismaa diplomaatilise esindaja poolt.

On küsimus, kas välismaa ametlike dokumentidele on tarvis anda võrdset kaitset oma- maistega. Sellele küsimusele vastatakse eita- valt, sest üldreegli järgi võimu autoriteedi kaitse ei ulatu üle oma territooriumi piiride.

2. Võltsimisest.

Võltsimine eeldab mehaanilist tegevust, mille eesmärgiks on valedokumendi valmistamine, et seda tarvitada õige pähe.

Valetunnistusest võltsimine eristub seega, et võltsimine kunagi ei seisne ainult sõnade väljendamises, kelmusest — seega, et võltsimise koosseisuks pole oluline ei pettuse kordaminek ega kasusaamise eesmärk.

Välisest küljest vaadatuna dokumendi võltsimine võib toimuda kahesuguse viisil. Esiteks, valedokumendi valmistamise teel, mille puhul piisab dokumendi teksti alla võõra allkirja kirjutamisest ilma sellekohase vastava volituse, või valeteksti kirjutamisest algupärase blankoallkirja peale (järeltegemine, podlog, Fälschung, contrefaction). Politsei juurdlusis sageli esineb puudus, et allkirja järeltegemise puhul mõnele dokumendile jäetakse ülekuulatavalt, kelle allkiri on võltsitud, küsimata, kas ta on annud kellelegi loa oma allkirja kirjutamiseks kõnesolevale dokumendile. See on väga tähtis asjaolu, sest jaataval korral langeb süütegu ära. Nõusoleku puhul on vajalik, et see oleks antud enne dokumendi koostamist või ümbertegemist.

Teiseks, võltsdokumendi valmistamine võib toimuda tõelise dokumendi ebastamise, ümber-

Endist tsaariaegset kriminalisti kujutati kõhetu, hüsteerilise mehena, kellele inimeste jälitamine ja pinnimine valmistab suurt naudingut. Odavais kriminaalromaanis kujutatakse kriminalisti tih-ti pisut näivse mehikesena, kes suure luubiga ajab taga olematuad jala- ja sõrmejälgi. Meie krimi-naalametnikel nü silmatorkavaid omadusi ei ole. Nad on päris harilikud inimesed, aga suure ener-gia, otsustusvõime ja leidlikkusega oma töös

tegemise teel (peredelka, Verfälschung, falsification).

Siin on eeldatav kõigepealt õige dokumendi olemasolu, mis tehakse ümber süüdlase poolt. Dokumendi ümbertegemine võib seisneda isiku või asutise nimetuse muutmises, kellelt dokumendi lähtub. Tähendab, on ükskõik, kuidas dokumendi allkirja moondamine sooritatakse, kas allkirja üksikute tähtede muutmisega või mingite lisanditega, näiteks ametiastme või kutsenimetus, teadusliku astme jne. lisandamisega allkirjale, mille tagajärjel dokument omandab mõnelt muult isikult lähtuvuse tähenduse. Edasi, dokumendi ümbertegemine võib seisneda dokumendi sisu muutmises, eeldades muidugi, et sel teel moondatakse dokumendi olulisi osi, näiteks veksil kuupäeva muutmist, summa nimetuse väljakraapimist ja vähemaga asendamist jne.

Dokumentide järel- ja ümbertegemine ehkki tekitab ohu kodanlikule käibe, on siiski esimeseks astmeks sellest, millele järgneb otsene vägitamine, võltsdokumendi tarvitamine õige pähe, s. o. eesmärgiga viia teine isik eksitusse. Seda teist akti ei paigutata otseselt kahjustavate deliktide hulka, vaid süütegude liiki, mis ähvardavad ohuga, sest et tema lõpuleviiduks tunnustamine ei olene sellest, kas võltsdokumendi abil sooritav kelmus läks korda või mitte. Eeltähendatud asjaolule vihjasin juba eespool.

Ka niisugused õigussüsteemid, mis sarnaselt prantsuse õigusele nõuavad esimese akti koosseisuks eesmärgi teise isiku hüvesid kahjustada ja teise akti puhul — kahju saabumise võimalust, loevad küllaldaseks ühe niisuguse võimaluse saabumist, ehk teisiti loevad teo lõpuleviiduks tema läbi tekkiva ohu saabumisega.

Teatavas mõttes raskuspunkt asub esimesel aktil, s. t. järel- või ümbertegemisel, kuid vaadatuna teisest küljest, ta seisneb võltsdokumendi kasutamises. Igasugused hinnangu raskused langevad ära, kui mõlemad aktid sooritatakse ühe ja sama isiku poolt. Esiteks, niisugused juhtumid, kus üks isik kasutab teadvalt vale-dokumenti, mis on valmistatud teise isiku poolt, on väga sagedased, ning teiseks, esimene aste

omab niivõrd suure tähtsuse, et seda karistada ainult koos teise aktiga, või kui teist akti üldse ei järgnenud, oleks kriminaalpoliitilisest seisukohast ebaõiglane. Enamik seadusandlusi on leidnud lahenduse sel viisil, et on loonud kõrvuti kaks iseseisva kontstruktsiooniga süütegu: „dokumentide järel- ja ümbertegemine õige dokumendi pähe tarvitamise sihiga“ ja „teadvalt järel- või ümbertehtud dokumendi kasutamine õige pähe“ (vt. KrS § 409, 415).

Seemisest küljest vaadatuna võltsdokumendi valmistamine võib eristuda vastavalt sellele, kas yale puudutab dokumendi ehtsust (podlinnostj, Echtheit) või dokumendi sisu tõepärasust (istinnostj, Wahrheit). Ka algupärane dokument võib võltsitud olla vaatamata sellele, et ta küll vormilt vastab tõele, kuid sisult ei vasta. Siin on tegemist nn. valetõendusega või akti valega (aktovaja lozj, Lugurkunde). Valetõendused-tunnistused valmistatakse enamjaolt ametlike dokumentide näol, mis lähtuvad ametiasutisilt ja -isikuilt. Selles mõttes need kuuluvad ametialaste süütegude liiki. Teises astmes aga mainitud valetõenduste-tunnistuste tarvitamises õigete pähe, eesmärgiga viia teisi isikuid eksitusse, on süüteo toimijaiks peamiselt eraisikud.

Kohvik & kondiitriäri

H. Feischner

TALLINN, HARJU 48

TELEF. 445-00, 479-00

Uusi juhte piirivalves

Piirivalve ülem kolonel Johan Paul

Kolonel J. Paul sündis Valgamaal Leebiku vallas 15. jaanuaril 1891, lõpetas Tartu Õpetajate-seminari, Tallinna Kolledži, Peterhofi lipnikekooli, alalisväeohvitseride kursused ja Eesti Kõrgema Sõjakooli. Õppis Tartu Ülikoolis õigusteadust.

Võttis osa Maailmasõjast ja Eesti Vabadussõjast. Viimase tegi kaasa 2. Jalaväerügemendi koosseisus. Praeguse piirivalve formeerimisel tuli 10. jaanuaril 1923 üle piirivalvesse, kus senini on teeninud staabi-teenistuse ala ametikohtadel.

Koloneliks kõrgendati veebruaris 1939. Evib Kotkaristi III klassi teenetemärgi, Eesti Punase Risti II järgu I astme mälestusmärgi, III klassi Valgeristi ja Läti Kolme Tähe ordu aumärgi.

Piirivalve ülema abi kolonelleitnant Arthur Viilip VR II/3

Kolonelleitnant A. Viilip sündis Imavere vallas 3. veebr. 1894. Lõpetas 4-klassilise linnakooli, 3. Peterhofi lipnikekooli ja alalisväeohvitseride kursused.

Võttis osa Maailmasõjast ja Eesti Vabadussõjast. Viimase tegi kaasa 2. Jalaväerügemendi koosseisus. Praeguse piirivalve kujundamisel tuli 1. veebruaril 1923 üle piirivalvesse, kus senini on teeninud Petseri Jaoskonna ülemana.

Kolonelleitnandiks kõrgendati veebruaris 1935. Evib II liigi 3. järgu Vabaduse Risti, tasuta maa. Kotkaristi III klassi teenetemärgi, III klassi Valgeristi, Läti Kolme Tähe ordu aumärgi ja endise Stanislause III järgu, Stanislause II järgu ja Anna III järgu aumärgi.

Kui palju toimitakse kusagil vargusi?

T. V. KAUP

Vargus on kõige sagedamini esinev ja kõige kardetavam süütegu meil ja mujal. Meie kriminaalpolitseil selgitada olevaist süütegudest on nii arvult kui ka tööhulgalt kaugel esikohal just vargus, moodustades 60—70% kogu tööst. Et sealjuures varastena tegeleb tuhandeid juba varem karistatud ja ka karistamata isikuid ja vargustega tekitatud ainelised kahjud küüni vad üksikuil juhtumel tuhandete kroonideni, siis ongi politsei eriti innukalt ja valvsalt teotsemas just varguste vältimise ja jälitamise.

Seoses sellega ilmneb jälitamistöe kõrvutamisel huvitavaid üksikasju. Nii ka küsimuse kohta, kui palju toimitakse vargusi meie üksikuis riigiosis. Sellelaadilisi võrdlusi võib teha mitmest alusest lähtudes. Võib vaadelda varguste arvu teatavas piirkonnas, näiteks iga 10.000 elaniku kohta jne. Käesolevas kirjutises selgitatakse mitme elaniku kohta esineb kusagil üks vargus aastas.

Et seda kirjutist anda edasi võimalikult lühidalt, on meie välis-, raudteede ja kriminaal

Uusi juhte piirivalves

Üldosakonna ülem major Aleksander Saluoja

Major Aleksander Saluoja sündis Järvamaal Väätša vallas 16. jaanuaril 1896. Lõpetas gümnaasiumi, Oranienbaumi lipnikekooli ja alalisväeohvitseride kursused. Õppis Tartu Ülikooli õigusmajandusteaduskonnas.

Võttis osa Maailmasõjast ja Eesti Vabadussõjast. Viimase tegi kaasa 5. ja 7. Jalaväerügemendi koosseisus. Praeguse piirivalve kujundamisel tuli 6. märtsil 1923 piirivalvesse, kus senini on teeninud rivi- ja staabiteenistusala ametikohtadel.

Majoriks kõrgendati 1932. a. Evib Kotkaristi IV klassi teenetemärgi, Eesti Punase Risti II järgu II astme mälestusmärgi, tasuta maa, Eesti Vabadussõja mälestusmärgi ja endise Stanislause III järgu aumärgi mõõkade ja lindiga.

Petseri jaoskonna ülem major Rudolf Uuk VR II/3

Major Rudolf Uuk sündis Narvas 17. aprillil 1892. Lõpetas Narva Gümnaasiumi, Oranienbaumi lipnikekooli ja alalisväeohvitseride kursused.

Võttis osa Maailmasõjast ja Eesti Vabadussõjast. Viimase tegi kaasa Lr. Soomusrong nr. 2 ja 4 koosseisus. Praeguse piirivalve formeerimisl tuli 7. märtsil 1923 üle piirivalvesse, kus senini on teeninud rajooniülema ametikohal.

Majoriks kõrgendati 1934. a. Evib II liigi 3. järgu Vabaduse Risti, Kotkaristi IV klassi teenetemärgi, Eesti Vabadussõja mälestusmärgi ja endise Püha Anna II, III ja IV ning Püha Stanislause II ja III järgu aumärgi.

politsei tööaruannete järgi arvestatud 1930.—1936. aasta arvudest, mitme elaniku kohta aastas on toimunud kusagil üks vargus. Nii saadud seitsme aasta kohta käivast võrdlusmaterjalist on võetud keskmised arvud üksikute riigiosade ja kogu riigi kohta.

Sarnaselt selgus, et 1930.—1936. a. andmeil on kogu riigis keskmiselt aastas toimitud üks vargus iga 82 elaniku kohta. Kõrvutades seda üksikute riigiosade kohta selgunud arvudega, kusjuures riigiosadena on võetud meie kriminaalpolitsei tööpiirkonnad, saame varguse sagedust näitavana kolm eri ilmelist rühma.

Esimeses rühmas on vargusi tunduvalt enam kui keskmiselt üle riigi, teises ligilähedaselt samapalju kui keskmiselt üle riigi ja kolmandas tunduvalt vähem kui keskmiselt üle riigi.

Esimeses võrdlusandmete rühmas on toimunud üks vargus 1930.—1936. a. andmeil keskmiselt aastas:

1. Järvamaal, Paide kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 48 elaniku kohta;
2. Harjumaal, Tallinna kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 58 elaniku kohta;
3. Tartumaal, Tartu kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 62 elaniku kohta;
4. Rakveres ja osas Virumaal, Rakvere kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 65 elaniku kohta.

Teises võrdlusandmete rühmas on toimunud üks vargus 1930.—1936. a. andmeil keskmiselt aastas:

1. Viljandimaal, Viljandi kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 72 elaniku kohta;

2. Valgamaal, Valga kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 74 elaniku kohta;
3. Pärnumaal, Pärnu kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 83 elaniku kohta;
4. Narvas ja osas Virumaal, Narva kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 85 elaniku kohta;
5. Võrumaal, Võru kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 87 elaniku kohta.

Kolmandas võrdlusandmete rühmas on toimunud üks vargus 1930.—1936. a. andmeil keskmiselt aastas:

1. Läänemaal, Haapsalu kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 101 elaniku kohta;
2. Saaremaal, Kuressaare kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 107 elaniku kohta;
3. Petserimaal, Petseri kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, iga 151 elaniku kohta.

Toodud järjestuses on meil seega tegemist varguse sagedusega üksikuis riigiosis. Kõige enam on 1930.—1936. aasta andmeil keskmiselt aastas esinenud vargusi Järvamaal, siis järgnevad varguste sageduselt Harjumaal (koos Tallinnaga) ja Tartumaa (koos Tartuga). Tihedalt viimase kannul on Virumaa (koos Rakverega). Kõigis eeltoodud riigiosis on toimunud vargusi enam, kui näitab riigi keskmine. Viie kriminaalpolitsei tööpiirkonnas, nimelt: Viljandimaal, Valgamaal, Pärnumaal, Narvas koos osa Virumaaga ja Võrumaal on vargusi esinenud ligilähedaselt samapalju kui keskmiselt üle riigi. Varguste võrdlemisi vähese arvuga on Lääne-, Saare- ja Petserimaa. Eriti viimane, kus toodud võrdluste järgi vargusi on toimunud ligi neli korda vähem kui Järvamaal ja ligi kolm korda vähem kui Harjumaal koos Tallinnaga. Tuleb veelgi tähendada, et need võrdlused on tehtud elanike arvu suhtes.

Oleks huvitav ja ka jäilitamisel kasulik, kui saaks selgust põhjustest, mis ühel pool on tinginud varguste rohkuse ja teisel pool varguste vähesuse.

Pikemaid ja põhjalikke uurimusi sel alal ei ole minu teada sooritatud, kuid mõnesuguseid kaalutlusi lubatagu siinkohal provisoorselt avaldada.

Mis puutub kõigepealt varguste rohkusse Järvamaal, siis võiks siin märkida järgmisi vargusi soodustavaid tegureid:

1. Järvamaa on meie kõige jõukam maakond, kus rahva vara hinnatakse iga elaniku kohta umbes 13 puhtakasurublale. (Kuuulus Mulgimaa peab selles leppima alles kolmanda kohaga, kuna tema iga elaniku kohta on 10,4 puhtakasurubla väärtuses vara.)

2. Järvamaa asub teiste hästi asustatud maakondade vahel, tal puudub mere- ja riigipiir.

3. Järvamaa on küllalt tihedalt asustatud, nimelt 19,8 elanikku ühe km².

4. Järvamaal on liiklemine igas suunas tihe ja elav.

Harjumaal ja Tallinnas võib pidada vargusi soodustavaks:

1. Tallinna suurt liiklemist ja rahvatihedust.
2. Äride, tööstuste ja muude ettevõtete rohkust Tallinnas.

Tartumaa kohta tuleb tõsitada eespooltoodut, just Tartu linna osas. Tartumaa kohta eraldi võib märkida tähelepanavat jõukust ja elavat liiklemist.

Virumaal koos Rakverega soodustab vargusi jõukus, elav liiklemine ja paiguti suur rahva tihedus, eriti tööstuspiirkonnas.

Kui vaadelda ka neid kolme riigiosa, kus vargusi on tunduvalt vähem kui üle riigi keskmiselt, siis võiks nentida:

Petserimaa kohta, et siin on pikk ja peaaegu täiesti suletud maapiir Nõukogude Venega, edasi piir Latviaga ja võrdlemisi loid liiklemine sisemaaga. Märkida võib ka rahva majanduslikku kehvast, kuna varasid tuleb elaniku kohta ainult 4,6 puhtakasurubla väärtuses.

Mis puutub Saaremaasse, siis siin on varguste sooritamiseks ebasoodus pikk merepiir ja loid liiklemine sisemaaga.

Viimatitoodu käib suurel määral ka Läänemaa kohta.

Nii näitab meile mitme aasta kohta kogutud materjal, et vargused ei esine meil ühesuguse intensiivsusega. Jõukamais ja elava liiklemisega riigi keskosis toimetatakse tunduvalt enam vargusi kui majanduslikult kehvematel ja loiuma liiklemisega riigi ääres. Kõige enam on viimaseil aastail olnud vargusi, võrreldes elanike arvuga, Järvamaal, Harjumaal koos Tallinnaga ja Tartumaal koos Tartuga. Kõige vähem on vargusi olnud Petseri-, Saare- ja Läänemaal.

Korrektuse ja viisakuse põhijooni

Teenistuseeskirjade kohaselt peab politseiametnik kodanikke, kelle kaitseks ta on kutsutud, kes tema poole pöörduvad, või kelle poole ametnik pöördub, kohtlema asjalikult ja viisakalt. Teiste sõnadega politseiametniku teenistuslik suhtlemine kodanikega olgu kõikjal ja alati isikust lugupidav ja sündsustundeline selle sõna parimas mõttes.

Täites neid käitumise põhinõudeid, on meie politseiametkond aastate kestel võitnud tunnustavat hindamist nii oma riigi kodanike kui ka välismaalaste silmis. Meie politsei on seega jõudnud hea tüki rahvale lähemale.

Vaatamata sellele, ilmneb tänapäevalgi veel üksikjuhtumeid, kus kodanikud esinevad kaebustega nende politseiametniku poolt osutatud hoolimatuse või ebakorrekte käitumise kohta. Eeltoodu illustreerimiseks toome siin mõned iseloomustavad näited.

Jaoskonna aadresslauda tuleb isik, et registreerida majaraamatusse uustulnukat. Kell aadresslauda ruumis näitab aega 13.15. Ametnik aadresslaudas keeldub täitmast kodaniku soovi põhjendusel, et jaoskonnas kehtiva tööjaotuse kohaselt elanikele ettenähtud ajavahemik kella 10—13 on läbi. Isik väidab, et teenistuses oleku tõttu temal pole võimalik lähemal päeval ülal tähendatud ajavahemikul tulla jaoskonda ning palub oma soovi täitmist. Ametnik, tahtes lõpetada tekkinud poleemika, pahvatab kõrgendatud toonis: „Kuulake ometi, inimene, ütlen teile selges eesti keeles, registreerimise aeg on läbi, nagu igei näete. Tulge teinekord varem kodunt välja, et õigeaks ajaks kohale jõuda. Ärge arvake, et mina see riigimoonakas olen, et hilinejate pärast oma tööaega pean pikendama!“ jne.

On ilmne, et säärane vastutulematuse pole õigustatud vihjega tööjaotusele. Palju enam, ametniku käitumine tundub ülekohtusena taotlust esitava kodaniku suhtes.

Teine juhtum. Korrapidaja politseiametnik märkab, et teatri jalutusruumis, kus suitsetamine on keelatud, keegi läidab paberossi. Ametnik läheb isiku juurde ja käratab: „Kus teie silmad on, et teie ei näe, et suitsetamine siin on keelatud? Või mõtlete, et teile peab eraldi korraldusi tegema!“ Säärasel puhul isik, olgugi et oma eksimust taipab, on kahtlemata šokeeritud ametniku väljendusviisist resp. toonist. Ka edaspidiseil kokkupuutel politseivõimudega isikule meenub see vahejuhtum kibedust-äratavalt.

Või jälle järgmine juhtum — maaelanik on kohaliku konstaabli kaudu esitanud prefektile palve laskeriista kandmise loa saamiseks. Juba paaril korral on isik usutlenud konstaablit, kas viimane võiks ütelda, millal ja milline saabub prefekti otsus. Ühel niisugusel järelepärimisel konstaabel, kellele need usutlused olid muutunud tüütavaiks, vastab isikule pahaselt: „Ega mina ei ole mõni selgeltnägi, et võin ette ütelda, kas ja millal sinu palve rahuldatakse.“

Enesestmõistetavalt isik, kes säärase vastusega „tummaks on löödud“, kaotab julguse, kuid samas ka usalduse politsei poole pöördumiseks.

Kirjeldatud näiteist järeldub ühelt poolt, et käre toon, valimatud sõnad ja ägestumine politseiametniku poolt kutsuvad rahvas esile sootuks vastupidist, mida korraldusega taheti saavutada. Teiselt poolt ilmneb, et kodanik on hingeliselt vastuvõtlik ja alistub politseivõimude korraldustele seda kuulekamalt, mida rahulik, mõõdukam ja korrektsem on politseiametniku esinemine.

Kommenteerides korrektust ja viisakust kui väliseid eluavalduisi, mida inimkond on loonud ja rakendanud selleks, et kergendada ühiskondlikku ja omavahelist läbikäimist, peame nentima, et need mõisted sisult pole ühtuvad.

Korrektuse all mõistame sündsustundele põhjenevate väliste käitumisvormide täitmist, mis kõlbeliselt kasvatatud seltskonnas (isegi kõige kitsamas ringis) on kujunenud kohuslikuks kombeks.

Korrektset käituvat inimese välises esinemes, käitumises, kõnes ja toonis avaldub kõikjal kasvatus. Ta on teadlik ümbruskonna töökspidamisist ja nõudeist kõlbelise mõõdukuse suhtes ja käitub sellele vastavalt.

Mõiste „viisakus“ on korrektusest kaugeleulatavam. Viisakusega on meil tegemist siis, kui korrektuse hädavajalikkusest kaugemale minnes taotleme eesmärki osutada teiste isikute vastu heatahtlikkust ja lugupidamist, mis tekitaks viimaseis hea- ja rahulolu tunde.

Igapäevases kõneluses vahetatakse sageli korrektuse ja viisakuse mõisted, sest raske on igakord tõmmata kindlat piiri nende vahel. Võib ütelda — korrektset käitumist oleme oma isiku suhtes õigustatud nõudma, viisakat käitumist aga kviteerime meeleldi ja tänutundega. Välismaailmas avaldub viisakus kõigepealt heades väliskommetes. Näiteks tervitusvõtte tänaval võib olla sooritatud laitmatult, kuid ta võib olla ka eriliselt viisakas, vähem-viisakas, pealiskaudne või koguni lohakas. Tänaval isik temale nägematult pillab maha mingi eseme. Juhtida kaotaja tähelepanu mahakukkunud esemele on korrektne talitusviis. Eseme maast ülesvõtmine ja kaotajale kätteulatamine on viisakuse avaldus. Pakkuda istet isikule, kes asjatalituseks ilmub ametiasutisse, on korrektus; teisele isikule, näiteks omnibuses püstiseisvale daamile, oma istekoha loovutamine on viisakas talitusviis.

Kõneluses määrab toon viisakuse. Lahke väljendusviis, saadetud heasoovlikust toonist, mõjub meeldivalt ja usaldustäratavalt. Seevastu kärkiv, üleolev või koguni labane toon kutsub esile pahameelt ja mõjub ärritavalt. Iseenesest viisakusisulised väljendused kõlavad ebaviisakalt, kui neid üteldakse labases toonis, samal ajal karmid sõnad kõlavad leebemalt, kui neid väljendatakse viisakalt.

Üks viisakalt üteldud sõna „palun“, millega algab politseinikult tehtav korraldus või mis sisaldub vastuses kodanikule viimaselt avaldatud tänu eest, kergendab nii mitmelgi puhul teenistuslikku asjaajamist. Aga samuti on hea tooni kohane tänada asjaomaseid isikuid vähemagi vastutuleku või osutatud teene eest. Hästi kasvatatud politseiametnikule peaks sõnade „tänan!“ „palun!“ tarvitamine kujunema meeldivaks harjumuseks.

Kärsitu olek, tüdimuse väljendamine politseit abi taotleva kodaniku vastu, kodanike sinatamine, üle-öla-rääkimine, familiarse tooni tarvitamine, labased väljendused — kõik need iseloomustused tuleb ära võõrutada. Ametnik, kelle juures eelkirjeldatud negatiivsed omadused ilmnevad, peab ennast hingeliselt ümber kasvatama.

Ka ebaviisakalt käituvaisse isikuisse peab politseiametnik suhtuma rahulikult ja viisakalt selles teadmises, et viisakuses peitub võimas jõud, millele ei saa ükski vastu seista.

Labasusele pole sünnis kunagi vastata labasusega, selles peitub väljakutse tülinorimiseks, milleks politseiametniku käitumine kunagi ei tohi anda põhjust.

Teisal tuleb vältida viisakusega liialdamist. Viisakas käitumine ei tohi muutuda ennastalan-

davaks „kintsukaapimiseks“, vaid olgu kõigiti väärikas ja mõõdukas. Kaasametnikega omavahelises suhtlemises ei tohi vastastikust lugupidamist ja visakat olekut silmist lasta, sellega süvendatakse sisemist sidet.

Korrektuse ja viisakusreeglite sisendamisele pannakse alus koduse kasvatusena. Seda arendatakse koolis ja sõjaväeteenistuses, kuna lõpliku viimistluse ja lihvi annab seltskondlik läbikäimine või kutseline tegevus. Nagu eespool nägime, seatakse politseiametnikule käitumise alal üles suuri nõudeid. Ta peab sisemise tasakaalu hoidmise kõrval evima esinduslikku väarikust.

Asutiste juhid püüdku seepärast leida võimalusi süstemaatiliste õppuste korraldamiseks, kus alluvaile selgitatakse korrektse esinemise vajadust ja eesmärki ning antakse näpunäiteid viisakast käitumisest. See tänuväärt ülesanne on märksa tulemusrikkam, kui juhtivad ametnikud mitte ainult käitumisel publikuga, vaid ka alluvatega suhtlemisel toimivad erandit tegemata head eeskujuga pakkuvalt. Viisakus pole häbenemiseks! Viisakas olek ei maksa meile midagi, kuid tema läbi omandame selliseid väärtusi nagu kodanike lugupidamist, poolehoidu ja usaldust politseiparaadi vastu.

A. MÄGISO

Narva kriminaalpolitsei 1920–1940

Kui praegune välispolitsei (üldpolitsei) omariikluse rajamisel võrsus 17. aprillil 1917 Vene ajutise miilitsa seaduse alusel kujundatud kommunaalmiilitsast, siis eripolitseil meie riigi territooriumil polnud seesuguseid etappe, kui jätta märkimata Tallinnas ja Tartus lühemat aega (ainult linna piires) teotsenud nn. kriminaalmiilitsa jaoskonnad.

Eripolitsei tänapäeva kujul, puhtriiklikul alusel kogu riigipiiride ulatuses, loodi 1920. a.: kriminaalpolitsei 5. jaanuaril ja poliitiline politsei 12. aprillil 1920. a. Tolleaegse kehtivuskorra järgi jõustus kriminaalpolitsei kohta antud seadus 14. jaanuaril 1920. a. Selle seadusega, nn. Vabariigi Kriminaalpolitsei korraldusega, loodi Tallinnas Kriminaalpolitsei Peavalitsus ja kohitadel (ka Tallinnas) 12 kriminaalpolitsei osakonda. Kogu see aparaat erandina teistest alutati Kohtuministeeriumile.

Esimiseks osakonnaülemaks Narva nimetati Albert Freibach (praegu pensionil ja elab Tartus), kes Narva saabus 17. jaanuaril 1920 ja asus kohe osakonna formeerimisele. Seega tuleb Narva kriminaalpolitsei asutamispäevaks lugeda 17. jaanuar 1920.

Vahepeal olgu märgitud, et kriminaalpolitsei algul loodud organisatsioonina on püsinud tänaseni, kui arvata maha iseseisva peavalitsuse liikvideerimine ja kõigi kolme politseiharu (välis-, kriminaal- ja poliitilise politsei) ühendamine

ühise peavalitsuse alla alluvusega Siseministeeriumile, mis sündis 1924. a., ning ametinimetuste muudatused 1925. a. antud Politseiasutuste kujundamise määruse alusel. Kõnesoleva määrusega muuseas nimetati kriminaalpolitsei osakonnaülemad kriminaalpolitsei komisсарideks ja ametnikest: vanemad ametnikud — van-assistentideks ning nooremad ametnikud — assistentideks (sama sündis ka poliitilises politseis). Agendi (ka van.-agendi) nimetus ei muutunud.

Ühenduses valdade piiride muutmiselega Siseministri vastava määruse kohaselt kuulub, alates 1. aprillist 1939 Narva kriminaalpolitsei tegevuspiirkonda: Narva linn ühes Narva-Jõesuu linnaosaga ja Jõhvi linn ning Viru maakonnast: Alutaguse, Erra, Illuka, Jõhvi, Kohtla, Lüganuse, Maidla, Mäetaguse, Narva, Piiri, Raja, Tudulinna, Täriveri, Vaivara ja Vasknarva vallad. Seega on Narva kriminaalpolitsei tööpiirkond ühine Narva välispolitsei (prefektuuri) omaga.

See piirkond (ringkond) on alates 1. sept. 1938 jagatud 6-de jaoskonda (rajooni), kusjuures iga jaoskonna peale jooksva töö täitmiseks on määratud üks ülesandeid jaosk. piiridele vaatamata kogu komissariaadi piirkonna ulatuses. Et komissariaadi piirkond laialdane ja sellel asuvad kõik meie põlevkivi-kaevandused ja õlivabrikud, kus kuritegeline element on rändav,

siis edukaks võitlemiseks selle vastu asub komissariaadi ametnike koosseisust alaliseit Jõhvis kaks assistenti, moodustades seega Narva kriminaalpolitsei Jõhvi osakonna või punkti. Algaastail oli seesugune punkt ka veel Narva-Jõesuus ja Vasknarvas. Kuritegevuse vähendamiseks liikvideeriti need hiljem.

Kuna 1931. aastast Siseministri vastava juhtnõoriga koostöö üldiselt kriminaal- ja välispolitsei vahel korraldati nii, et maal (valdades) vähemate ja kohalist laadi avaliksüüdituskorras jälitatavais süütegudes juurdlusi toimetavad ja käsundeid täidavad konstaablid, siis kriminaalpolitsei assistendid teevad väljasõite maale vaid suuremais ja tähtsamais asjus. Samuti aitab välispolitsei maal järelevalvet teostada ka kurjategijate üle. Sel kombel suudab kriminaalpolitsei toime tulla oma väikeste, omal ajal (majand. surutise päevil) kärbitud koosseisudega. Ja et hiljuti välispolitseilt ära langes ulatuslik osa maksunõudmisi, on tema võinud ikka rohkem pühenduda politseilisele ülesandele, siis on tulnud sellest suur abi ka kriminaalpolitseile.

Siinkohal ei ole huvita märkida, et kui praegune ametnike koosseis võrdub 11-le (jättes välja majateenija-koristaja), siis asutamispäevil võrdus Narva kriminaalpolitsei arvuline koosseis 28-le ja Narva oli seega üks suuremaid osakondi. Muidugi oli algaastail kuritegevus Narvas ja selle ümbruses sõja ajal ja selle tagajärjel tõusnud erakordselt kõrgele. Neil aegadel oli kuid, kus kuritegevus-aruanne ulatus 250-le praeguse 120 vastu kuus.

Vabariigi algaastail teotses Narvas mitmeid organiseeritud kurjategijate jõuke, kelledest märkimist vääriks „Kostin ja Ko”. Ainuüksi selle arvel selgitati enam kui 20 röövmõrva, mõned neist põletamisega (jalgede hävitamiseks). Kahe kuni kolme aastaga suudeti kõik need jõugud teha kahjutuks. Nende peamine eriala tol ajal oli raskemat liiki kuritegude toimimine, nagu tapmised, röövimised, põletamised, vägistamised jne.

Võiks märkida, et 20 aasta vältel on Narva kriminaalpolitseis registreeritud 25.739 mitmesugust kuritegu. Sellest nähtub, et Narva koosseisul on tulnud selle aja kestel oma riigi ja rahva hüvanguks kanda küllaltki rasket koormat. Ja kui nüüd asutisel on väljasõitudeks 2 moodsat autot (teine Jõhvis assist. Kala isiklik), siis alguses ja ka veel aastaid hiljem teostati väljasõite kuriteopaikadele vaid jalgsi ja hobustega.

Kõige selle juures võib Narva kriminaalpolitsei tänasel juubelpäeval rahuldustundega vaadata tagasi 20 aasta jooksul tehtud tööle, sest see töö, olgugi et on olnud täis kibedaid võitlusi ja raskeid heitlusi igasuguste kurjategi-

Narva kriminaalpolitsei ametkond 1940. a. jaanuaris

jatega, on annud imeväärseid tulemusi, kuna seni on õnnestunud eranditult seigitada kõik raskemad süüteod.

See asjaolu olgu meie kaaskodanikele kindlaks tagatiseks, et tema elu, tervise ja vara kaitseks selles asutises ollakse pidevalt valvel.

Nagu mainisin, oli esimeseks ülemuseks Narva kriminaalpolitseis Albert Freibach. Narva osakonda formeerides oli temal raskusi koosseisu kujundamisega, samuti ka vastavate ruumide leidmisega. Nii oldi sunnitud esimesiks ametiruumeks kasutama vöörastemaja numbrite. Suurel tän. 30 asetseva vöörastemaja „Zentral” 2. korrale üüriti 2 tuba, kusjuures ühte tuppa asus elama uus ülem, kuna teine seati kantseleiruumiks. „Zentrali” jäädi paariks nädalaks, millal koliti Rahu tän. 15 asetsevasse majja (praegune Minise trükkikoda). Sinna asumisega oli aga ka raskusi, kuna majjas asus Põhja-Lääne armee staap ja neist tegelasist ei saanud teisiti jagu, kui sunniti lahkuma tolle aegse Narva komandandi Freudensteini (praegu Valga jsk. pol.-kom. Kaljuveer) kaasabiga.

Sellesse asukohta jäädi mitmeks aastaks ja alles 1925. a. märtsikuus koliti ümber praegu sisse ruumesse — Posti tän. 36 asetsevasse Teedeministeeriumi majja.

1937./38. a. remonteeriti praegused ruumid uuesti ja soetati mööblit juurde ning assistentidele suurendati tubade arvu. Poleks möödunud aastal olud kujunenud erakordseiks, oleks teostunud ka moodsa fotoateljee ja laboratooriumi ruumide juurdeehitus sama maja pöönigule, samuti oleks tehtud ka veel muid vähemaid ümberkorraldusi. Nii et nüüd, 20. aastapäeval oleks Narva kriminaalpolitsei ka oma ruumide suhtes võinud seista enamvähem ajakõrgusel.

A. Freibach juhtis Narva osakonda kuni 10. maini 1925, kusjuures esimesteks abideks olid: Georg Birkholz ja Gerhard Kastan.

Tartu kriminaalpolitsei kujunemisest

Kui küsida, mispärasst kakskümmend aastat tagasi Vabariigi Valitsus lõi nii tiheda kriminaalpolitsei võrgu üle riigi, siis ei ole raske sellele vastata, kui lähemalt vaadelda tookordset rahva mentaliteeti.

Saabunud oli küll rahu, kuid valdav osa kodanikke oli pidanud kaasa tegema Maailma- ja Vabadussõja ja kogu rahvas oli kannatanud sõjaväitsutuste ja majandusliku depressiooni tõttu, mispärasst üldine moraal oli langenud. Ainete puudusega käis kaasas spekulatsioon kui sõja järelkaja ja kuritegevus tõstis kohutavalt pead. Iseäranis olid levinud raskeimat liiki kuriteod, nagu tapmised, röövimised, riisumised, hobusevargused jne. Tookordne miilits oli võimetu kuritegevuse tõkestamiseks. Tartus ja Tallinnas töötasid küll juba Vabariigi algusest miilitsa juures kriminaalpolitsei osakonnad, kuid nende tegevus piirdus ainult linnaga ja harukorral sõideti maale. Maalesõite ei võimaldanud väike koosseis ja veoabinõude

puudus. Relvadeks olid miilitsal mitmesüstee- millised püssid ja korjatud püstolid, millel puudus laskemoon, kuid neidki ei jätkunud igale mehele. Ka miilitsa kriminaalosakonna seisund relvade suhtes ei olnud parem. Teenides isiklikult tol korral Tartu osakonnas, algul agendina ja hiljem vanem-militsionäärina, olin üle aasta ilma relvata. Mäletan juhtumit, kui läksin ühes agentide Korko, Nükmani ja Austaga Karlova tänavasse tabama kurikuulsat mitmekordset röövmõrvarit Plaksi. Praegu paistab see kurioosumina, kuid tookord oli meil nelja mehe peale ainult ühel, nimelt agent Nükmanil, revolver kaasas ja seegi isiklik. Ettevaatuse mõttes tungisime korterisse kahest sissekäigust korraga. Kui agent Korkoga olime jõudnud esimestena tuppa, kus Plaks voodis magas, haaras Korko mõrvaril ümbert kinni, kuid viimane oli Korkost füüsiliselt tugevam, rabeles enese lahti ja hakkas voodisse peidetud automaatpüstolist meid tulistama. Imekombel kuulid ei

Hiljem kaotati abi koht ja ülema asetäitjaks määrati üks vanemaid ametnikke. Esimeseks ametnikuks oli van.-am. Anton Männimägi, kuna esimeseks sekretäriks oli Martin Juurik ja kantselei esimeseks naisametnikuks Naima Penna (praegu Petseri krim.-kom. Hansari abikaasa).

Ametnike koosseis algul oli väga muutlik ja vahelduv, oli vähe neid, kes osutusid kõlvuliks, ja ka neid, kes sellele raskele kutsele sõandasid endid pikemaks ajaks pühendada. Vaatamata sellele näeme praegu Narva koosseisus assistent Hans Suppi, Vold. Ehasalu ja Rudolf Kala, kes algusest peale vahetpidamatult selles asutises on teeninud. Nii kujuneb käesolev aasta ühes asutise juubeliga ka nende vanade veteraanide teeristusjuubeliks, kes on kaasa teinud ka kõik asutise organiseerimise seoses olnud mured ja rõõmud.

A. Freibachile järgnes arvates 10. maist 1925 Gustav Zeisig, kes püsis sellel tähtsal postil ligi 12 aastat, millal ta arvates 1. aprillist 1937 lahkus pensionile (elab praegu N.-Jõe-suus). Sellest ajast juhib Narva kriminaalpolitseid nende ridade kirjutaja ja asetäitjaks on vanem-assistent Aleksander Piirisild.

Peale otseste ülesannete võtab ametkond aktiivselt osa kõigist kohalise Politseiametnike Kogu üritusist, olles Kogu kui ka sektsioonide juhatusis ning revisjonikomisjonis. Peale selle toetab ametkond seltskondlikku tööd ka väljaspool politseid, kuuludes kõik kaitseliidu ridadesse ning mitmed ka veel mujale. Nõnda on saavutatud kohalise seltskonnaga tihe ja sõbralik kontakt.

Märkimisväärne on, et vahekord prokuratuuri, teiste kohtuasutiste, sõjaväe ja omavalitsuse kui ka muude kohapealsete võimudega on kujunenud heaks.

Mis puutub kohapealse politsei kolme haru (välis-, kriminaal- ja poliitilise politsei) omavahelisse vahekorda, siis siingi ei jää enam midagi soovida, kuna juhtidega eesotsas valitseb kõigis küsimusis ühine arusaamine ja ühine mentaliteet, sest juba aastaid on harjutud vaatama politsei eriharudele kui ühise politsei kolmele palgele.

Kokkuvõttes võib Narva kriminaalpolitsei tänasel tähtsal verstatulbal täielise rahuloluga tagasi vaadata 20-aastasele tegevusele ja saavutustele, teades, et ta on püüdnud oma riigi ja rahva teenimisele anda oma parima. Selles peres ei ole kunagi olnud kõhklejaid.

Abiprefekt

J. Ehatamm

50-aastane

22. jaanuaril s. a. võis pealinna abiprefekt J. Ehatamm tagasi vaadata 50. eluaastale. Ta sündis Läänemaal Lähtru vallas talurentniku pojana, lõpetas 1908. a. Haapsalu linnakooli; seejärel oli õpetajaks Haeska algkoolis ja lauaulemaks Rakvere kreispolitsei valitsuses, kust 1915. a. määrati politsei ülevaatajaks Sillamäele ning sama aasta sügisel kreisiülema abiks Väike-Maarjasse.

1916. a. kevadel astus juubilar vabatahtlikuna Vladimiri sõjakooli, Petrogradis, kust pärast sõjakooli lõpetamist saadeti ohvitserina lõuna-lääne rindele; detsembrikuus 1917. a. astus ta noorem-leitnandina teenistusse III Eesti Polku, mille likvideerimisel 1918. a. sõitis Murmani, teenides seal ohvitserina liitlaste väes raudteede komandantuuris. Jaanuaris 1920. a. jõudis J. Ehatamm läbi Soome uuesti kodumaale tagasi ja astus teenistusse II Piiriküti Pataljoni, olles seal rooduülemaks, kohtuasjaajajaks ja majandusülemaks. Pataljoni likvideerimisel juubilar lahkus sõjaväest kapteni aukraadis ja astus 1. aprillil 1921 Tallinna kriminaalpolitsei teenistusse, olles kriminaalpolitsei ülema abiks ja daktüloskoobilise keskbüroo juhatajaks Politsei Peavalitsuse juures. 1. veebr. 1928 määrati ta 2. jaoskonna politseikomissariks Tartu ning 1. juulil 1931 Viljandi kriminaalkomissariks, kust 16. mail 1933 paigutati ümber Tallinna-Harju prefektuuri 3. ja linnaümbruse jaoskonna politseikomissariks. Alates 15. maist 1935 on ta abiprefektiks Tallinnas, juhtides peamiselt prefektuuri majandus-kantseleilist ala.

Ametitegevuse kõrval on juubilar leidnud mahti täiendada oma poolelijäänud õpinguid, lõpetades 1926. a. eksternina Tallinna Kolledži gümnaasiumiharu ja 1931. a. Tartu Ülikooli õigusteaduskonna.

Abiprefekt J. Ehatamm on teenistuse ajal tuntud äärmiselt õiglase, energilise ja tasakaaluka ametnikuna, ülemusena ja kaasteenijana, olles oma korrektsuse ja sõbralikkusega eeskujuks ja kasvatajaks alluvaile ja vastutulelikuks ametnikuks kodanikele.

Töörohke politseiteenistuse juures on juubilar leidnud võimalusi kaasa töötada ka seltskondlikul alal, nagu: Reservohvitseride Sektsioonis, Prefektuuri Ametnike Laenu- ja Hoiukassa juhatuses, Tallinna Politseiametnike Kogu revisjonikomisjonis jne.

Tema teeneid ametialal on hinnatud Valgeristi IV järgu teenetemärgiga, Vladimiri Ordu IV järgu ristiga ja Georgi IV järgu sõduriristiga hõbedase oksaga lindil.

Meie südamlikemad õnnesoovid juubilarile!

tabanud, ja enne, kui kaaslased abiks jõudsid, õnnestus mõrvaril põgeneda üle katuse Karlova parki.

Teinekord tabatud murdvarast lätlast, kelle nime ei mäleta, osakonda tuues, tulid vastu kolm tabatu seltsilist, kes päästsid vahistatu ametnikelt, sest viimaseil puudusid kaitseks relvad.

Jättes kõrvale kriminaalpolitsei asutiste üldise arengu möödunud kahel aastakümnel, peatun mõne reaga Tartu kriminaalpolitsei väljakujunemise ja tegevuse juures.

Kriminaalpolitsei osakond asutati Tartu linna Vene tsaarivalitsuse poolt 1908. aastal, alluvusega linna politseimeistrile. Koosseisus oli ette nähtud osakonna ülem ja seitse ametnikku. Ülalpidamiskulud maksis riik, kuna korterirahad ametnikele tasus linn. 1916. a. suurendati koosseis seitsme ametniku võrra, kuid tegevus ei siirdunud üle linnapiiride. Osakonna ülemaks oli Aleksander Aland, kes oli ametis kuni vene revolutsioonini. Aland tapeti enamlaste poolt 1918. a.

Pärast märtsirevolutsiooni 1917. a. määrati

Tartu kriminaalmiilitsa osakonna ülemaks endine politseipristav Roman Heier. Ametisse oli jäänud ka endisi kriminaalpolitsei ametnikke, kes vahepeal revolutsiooniajal olid vallandatud.

Ka okupatsiooniajal jätkas Tartu kriminaalpolitsei osakond oma tegevust. Uueks osakonna ülemaks määrati Richard Matiesen. Koosseisu ei tulnud ette suuremaid muudatusi, sest endisi kriminaalametnikke jäi teenistusse, ainult tegevuse järelevalvet teostasid saksa sõjaväelased. Enne okupatsiooniaja lõppu kutsuti kriminaalpolitsei osakonna ülemaks Voldemar Hansmann, kes jäi ka Eesti Vabariigi miilitsa teenistusse.

18. novembril 1918 Eesti Ajutise Valitsuse poolt antud administratiivseaduse alusel jätkas kriminaalpolitsei osakond oma tegevust ja asutis võeti miilitsa ülemä poolt üle 20. novembril 1918. Töö miilitsas kestis kuni sama aasta 22. detsembrini, millal Tartu vallutanud enamlased katkestasid tegevuse. Tartu vabanemisel 14. jaanuaril 1919 astus miilits jälle tegevusse. Miilitsa kriminaalosakonna koosseisu kuulus 20 ametnikku.

Tartu kriminaalpolitsei koosseis on arvuliselt mitmeti muutunud möödunud kahekümne aasta kestel. 1918. a. oli ametnike arv 20; see suurendati 5. jaanuaril 1920 kriminaalpolitsei korralduse loomisel 33 ametnikuni. Kõige suurem ametnike arv — 37 oli 1922. a. Siitpeale väheneti ametnike arvu kuni 1932. a. Muide, see koosseis — 22 ametnikku — on jäänud stabiilseks praeguseni. 1918.—1932. a. oli kriminaalpolitsei juhiks Voldemar Hansmann ja 1932. a. kuni tänaseni nende ridade kirjutaja.

Mis puutub isikulisse koosseisu, siis praegu on Tartu kriminaalpolitsei teenistuses Eesti Vabariigi politsei algusest, s. o. 1918. a. saadik kriminaalpolitsei komissar Aadu Tillissoo ja assistent August Mutso. 1920. a. peale on praegu teenistuses vanem-assistendid: Peeter Tilk ja Johannes Liivak, assistent Märt Nurk ja agent Peep Luik, kantseleiametnikud: Johannes Rehela ja Kamilla Ritson. Teised ametnikud on hiljem astunud teenistusse.

Mis puutub ametnike haridusse, siis Vabariigi algul teenisid kriminaalpolitseis suuremalt jaolt algkooliharidusega isikud, kuid praegu teenib Tartu kriminaalpolitseis 6 õigusteadlast ja suurem osa ametnikke omavad gümnaasiumihariduse. Kutsehariduse on ametnikud saanud politseikoolis ja politseiametnike kursusel.

Ametnikest on ametikohuste täitmisel surmatud agent Johannes Põvvat ja ametis olles surnud: kriminaalkomissar Voldemar Hansmann, kriminaal-abikomissar August Soome, assistent Peeter Pedaja ja ametist hiljuti pensionile läinud assistent August Austa.

Mis puutub kriminaalpolitsei varustusse, siis tänu endisile ja praegusile politseijuhtidele,

politseidirektor Juhan Soomanile eesotsas, on Tartu kriminaalpolitsei eeskujulikult varustatud nii tehniliste abinõude, veoabinõude kui ka relvadega. Ametnikel on kasutada moodsad tehnilised abinõud ja relvad ning ametisõitudeks jalgrattad ja auto.

Möödunud kahekümne aasta kestel, alates 1920.—1940. a. on Tartu kriminaalpolitseil juurdlemisel olnud 57065 mitmesugust kriminaalkuriteo juhtumit. Kuritegude avastamise protsent on kõikunud 70—80 piires. Raskemate kuritegude avastamise protsent on viimaseil aastail tõusnud koguni 99—100 aastas. Lisaks juurdlusile on kriminaalpolitseil tulnud täita rohkesti protsessuaalseid toimusi ja rakendada kuritegude vältimisele sadadel kordadel. Nende ülesannetega on kriminaalpolitsei ametkond hästi toime tulnud.

Lõppeks pean tänutundega meelde tuletama seda tõhusat tööd, mida on teinud politseinspektor August Liit möödunud aastakümnete jooksul meie kriminaalpolitsei kujundamisel ja väljarendamisel.

Hr. Liit'i poolt koostatud õpperaamatud ja brošüürid on igale kriminaalametnikule olnud tulusaks abimeheks ja teenäitajaks mitmekülgete keeruliste päevaküsimuste lahendamisel.

Politseikoolis algab õppetöö

Komplekteeriti kõrgema klassi XV lend

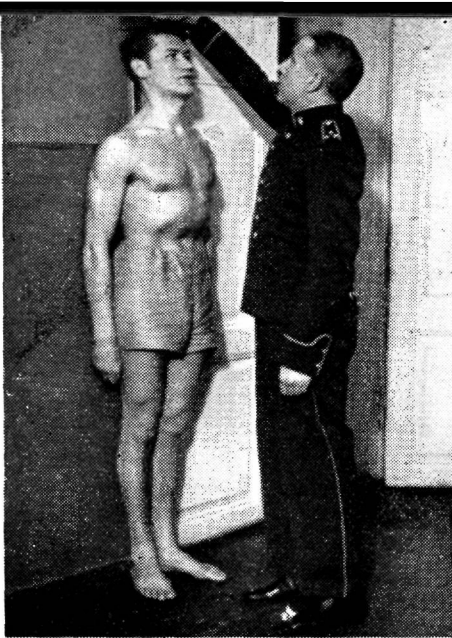
Politseikoolis, mille õppetegevus Siseministri otsusega 14. okt. 1939 ajutiselt katkestati, algab 1. veebruaril s. a. õppetöö kõrgemale klassile.

Käesolev lend, mis järjekorras XV, komplekteeriti kooli nõukogult k. a. 10. ja 11. jaanuaril.

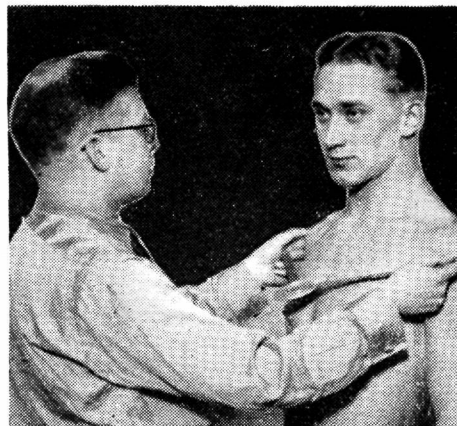
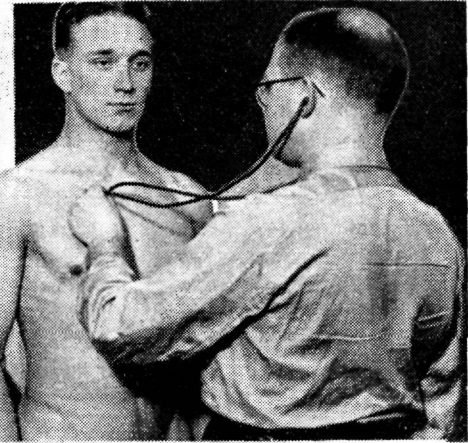
Tung Politseikooli oli seekord haruldaselt elav. Sisseastumise palveid oli esitatud 217 isiku poolt. Võrdluseks olgu tähendatud, et eelmise kõrgema klassi lennu komplekteerimisel oli sooviavaldajaid 120; sellest nähtub, et huvi politseiteenistuse vastu on suurenenud. Esitatud sooviavaldusi läbi vaadanud Kooli nõukogu tunnustas vastuvõetuiks kõrgemasse klassi järgmised 40 isikut, kelledest 5 on tegelikus politseiteenistuses:

Boris Einblut, Aadu Laanemaa, Voldemar Kaska, Roman Küttis, Valter Rinne, Enno Krist, Enn Poola, Elmar Loopere, Viktor Klaar, Paul Mikk, Henn Jõgis, Enno Viktor, Arved Rosenberg, Viktor Taimre, Heino Juhkami, Valentin Lemsalu, Arved Luitsalu, Albert Kivimägi, Endel Saage, Johannes Feldmann, Feiliks Molok, Arnold Kull, Otto Rebane, Edmund Rõõmus, Rein Laanep, Arvo Vaher, Karl Karrolin, Herman Maidla, Voldemar Viitkin, Karl Aaspere, Dimitri Rajala, Evald Tammert, Peeter Vahar, Eduard Allik, Erich Perendi, Nikolai Tamm, Aleksander Erm, Ernst Mõtsküla, Alfred Orav, Paul Pähn.

Vastuvõetud kasvandikud omavad valdavas enamuses (37) gümnaasiumihariduse, kuna üle-

Äsja toimused politseikoolis katsed uute kasvandike vastuvõtuks. Montaažil näeme vasakul katsealust pikkusemõõdu kontrollimisel ja paremal — kooli nõukogu ees

Keskel vasakul: katsealused ooteruumis omavahelises vestluses ja keskel paremal ja all vasakul: katsealune arstlikul järelevaatusel. All paremal: nimekirjade koostamine

jäänud on keskkooli- või sellele vastava haridusega (9 õ. a.).

Sõjaväeliselt ettevalmistuselt on: n.-leitnante — 1; lipnikke — 22; veebleid — 1; asp. v.-seersante — 2; asp. noor.-seersante — 3; noor.-seersante — 6; kapraleid — 4 ja reamehi — 1.

Kasvandike keskmine vanus kõigub 24—25 aasta vahel. Kehapikkuse keskmine on 177,5 sm., pikkuselt 180 sm. ja üle selle on 12 isikut.

Õppetöö kestuseks käesolevale lennule on määratud 10 kuud.

RAKVERE KRIMINAALPOLITSEI

asutamisest

8. mail 1920 saabus Viru maakonna miilitsavalitsusse toleaeagne kriminaalpolitsei peavalitsuse inspektor Ed. Sernov (praegune kriminaalkomissar Tallinnas Loovere) ja teatas, et tema, määratuna Rakvere kriminaalpolitsei osakonna ülemaks, vajab 1. juuniks 1920 avatava asutise jaoks ruume. Kuigi tol ajal Rakveres valitses terav korterikriis, õnnestus siiski samal päeval leida Tallinna tän. nr. 38 kivimajas soodsad ruumid ja majaomanikuga sõlmida üürileping. Varem oli neis ruumes teotsenud „Ühisabi“ laatsaret ja maja sisemus oli äärmiselt korratu: niiskus oli seinavärvi kohati maha uhtunud ning mõned ukSED olid kinni müüritud. Ruumide otstarbekaks kasutamiseks tuli mõned kinnimüüritud ukSED avada ja ruumid korda seada. Selle ülesande pani Sernov nende ridade kirjutajale ja tema mureks jäi ka kohal leida kriminaalametnikke. Viimane ülesanne oli eriti raske, sest kogunud politseinikke siin ei leidunud, rääkimata kriminaalametnikest, ja kohtadel teenivaid politseiametnikke (militsionääre) ei lubanud kohalik ülemus kriminaalpolitsei teenistusse üle minna. Osakonna koosseisu suurus oli ette nähtud 26 ametnikku, kuid 1. juuniks õnnestus siiski peaaegu terve meeskond komplekteerida. Pean tähen-dama, et enamik meeskonnast koosnes demobiliseeritud sõdureist mitmesuguseilt kutsealadelt: end. metsavahte, kooliõpetajaid, vabriku-, põllutöölisi, muusikante j. t. Neist oli paar isikut varem lühikest aega teeninud politseis ja mõne protokoll maha kirjutanud, kuid tegelikust kurjategijate jälitamisest ja juurdluste toimetamisest polnud kellelgi vähimat aimu, välja arvatud osakonnaülem Sernov.

Üle-öö kriminalistiks muutunud meeskonnast osutasid mõned salapäraseiks Sherlock Holmes'ideks. Nende mõningad toimingud tõid esile kurioosumeid ja otseseid seaduserikkumisi. Ka sõja järeldusena nakatunud korralagedus andis meeskonna hulgas teravalt tunda ja nii mõnedki tundsid, et kriminalistile on kõik lubatud. Meeskonna väljaõpetamiseks, igapäev üsikult kätteantud ülesande juhutamiseks ja vaoshoidmiseks tuli osakonnaülemal palju vaeva näha ja juhiste puudusel sageli oma heaksarvamisel talitada. Seetõttu suutsid mõned ametnikud vaid lühikest aega teenida ja pidid lahkuma kas oma palvel või vallandatuna teenistusest.

Esiialgu puudusid osakonnal liiklusbabinõud. Kuna tol ajal Rakveres veel ei tuntud taksiautosid ega omnibust, tuli ametnikel maal jalgsi liikuda. Juunikuu lõpul saabus peavalitsuselt kuus jalgratast ja hiljem muretseti juurde ka hobune ka-heratta-kaarikuga. Kuna umbes $\frac{3}{4}$ kuritegude üldarvust toimus maal, enamasti hobusevargusi, aidalõhkumisi ja röövmõrvi, siis enamik meeskonnast liikus alati maal ringi, kus viibiti nädalate viisi.

Tolleaegsesse tööpiirkonda kuulus Jõhvi alevik ja suur osa Alutaguse valdadest, kuhu oli peatuma jäänud kurikuulsa Põhja-Loode armee jäänuseid. Nende, samuti ka kohalike elanike hulgas, leidus palju jultunud kurjategijaid, kes oma tegevusega häirisid ümbruskonna elanikke. Nii toimus seal peaaegu igas nädalas üks röövmõrv ja Rakvere kriminaalpolitsei oma alg-aastail oli röövmõrvade arvult esimesel kohal. Kuigi ametnikel õnnestus kõiki neid avastada ja süüdlasi tabada, siginesid uued toimijad. Kuna toleaeagne juurdluste toimetamisviis oli lihtsam praegusest ja enamikus toimus suure ametnike hulga haaranguis, kus kõik materjalid kohe üle anti kohtu-uurijaile, siis ei olnud need jälitamised kuigi aegaviitvad ja ühe asja lõppemisel võis kriminalist kohe asuda teise asja juurde.

Osakonna avamispäevaks oli post toonud juba koguka hulga kirjavahetust ja juurdlust, milledest enamiku moodustasid otsimiskirjad põgenenud vangide ja varastatud asjade otsimiseks. Nagu säilinud andmeist nähtub, on esimese — juunikuu jooksul toimetatud 68 juurdlust, vahistatud 23 isikut ja registreeritud 58 kurjategijat. Järgmise kuu jooksul on juba toimetatud 98 juurdlust, vahistatud 16 isikut ja registreeritud 28 kurjategijat. Esiialgu toimus registreerimine (näpujälgede võtmise ja päevapildistamisega) venekelseile plankettidele, mis nähtavasti olid päritud endisilt võimudelt.

Kuna kriminaalametnik oli esialgu Virumaa elanikele „sala“ ja tundmatu uudis, siis suhtuti temasse ka umbusklikult ja salapäraselt. Paljud olid kindlas arvamuses, et kriminaalametnikul tarvitseb vaid kodanikule näkku vaadata ja seega ongi selge, kes on varas või kes on aus isik, s. o. kriminaalametnik omab erilise vaistu kurjategija tundmiseks. Igapäev tõi post hulga nimeta kirju, kus näidati et see ja see isik olevat va-

Politseiametnike

pensionioigusliku teenistusaja tõestamisest

Rohke tööga koormatud ja oma igapäevaste korralduste ülesannetega tegeldes möödub aeg kiiresti. Kuu möödub kuu järele; neist saavad aastad ja need omakorda aina mööduvad. Ja nii leiame korraga, et olemegi juba jõudnud pensioniikka. Arvestada tuleb ka seda, et pensioni nõutamise avaldise esitamise vajadus võib esile kerkida ka varem, normaalset vanaduspensioni välja teenimata. See on juhtumil, kui ametniku tervis nõrgeneb varem ja tuleb terviselikel põhjusil või parandamatu haiguse pärast ametist lahkuda ja esitada avaldus tervisrikke- või teenistustervisrikke-pensioni saamiseks. See võib juhtuda kõigiga ja ootamatult. Eriti peab aga selleks valmis olema politseiametnik, kes oma kutsealase tegevuse tõttu peab arvestama ka olukorda, kus tal tuleb esitada teenistuses saadud vigastuse või tervisrikke tõttu avaldus teenistustervisrikke-pensioni saamiseks. Olles esitanud avalduse pensioni saamiseks, jäädakse ootama esimese kolme kuu pensioni saabumist. Kui siis pensioni asemel saabub ametiasutiselt pensionäri-kandidaadile kiri, et pensioni saamiseks vajalised dokumendid on tal vastavalt esitamata või dokumentaalselt korraldamata, siis on ta sageli väga üllatunud ja tõsiselt erutatud olukorrast. Tullakse siis ametiasutisse ja küsitakse, mis nüüd teha.

Hakatakse siis nõudmise peale puuduvaid dokumente otsima-hankima. Sageli ei teata isegi, kust neid nõutada, kuna vastavad ametiasutised on sageli juba likvideeritud, ümber moodustatud või asjaajamine teisile asutisile üle antud. Nii jääbki sageli mõnede dokumentide saamine küsitavaks, kuna vastavad ametiasutised ja isikud on silmapiirilt teadmata kuhu kadunud. Seetõttu võib aga väljateenitud ja õigustatud pensioni väheneda (näit. kui osa pensionioiguslikku teenistusaega jääb dokumentaalselt tõestamata, mida võib ette tulla veneaegse

ras, röövel jne., kusjuures sageli ei mainitudki põhjust, mispärast isikut kurjategijaks peetakse. Nende kontrollimisel ilmnes, et paljud sisaldasid laimu, kuid osa juhtis kriminaalpolitsei tähelepanu ka tõelisele kurjategijale, kelle tegevust tuli silmas pidada.

Kahekümne tegevusaasta kestel on Rakvere kriminaalpolitsei teenistusest läbi käinud üle 90 ametniku, kelledest valdav enam on lahkunud oma palvel või oli sunnitud lahkuma, kuna vähem osa on üle läinud teistesse politseiasutistesse. Eriti suur oli ametnike läbikäik algaastail. Praeguses koosseisus, mis on täpselt poole vähem, teenivad 1920. a. juunikuust 2 vanem-assistenti ja sama aasta lõpukuust — kaks assistenti. Kõik teised on hiljem astunud teenistusse.

pensionioigusliku teenistusaja tõestamise suhtes) või halvemal juhtumil koguni alalisest pensionist ilma jääda. Seesugune olukord võib ette tulla, kui dokumentaalselt tõestamata pensionioiguslik teenistusaeg osutub nii suureks, et ilma selleta ei saa täis pensioni saamiseks vajalikku teenistusaja alammäära (vanaduspensioniks 25 aastat ja tervisrikke-pensioniks 10 aastat). Ja nii võib viibida ka ametist lahkumist, millal esile kerki- vad mitmed takistavad asjaolud vanaduse, vastavast ametiasutisest eemaloleku j. m. tõttu.

Soovimatute nähete esilekerkimine on peamiselt tingitud möödunud pensionioigusliku teenistusaja tõestamise dokumentide puudumisest. Nende muretsemiseks ja korraldamiseks on ametnikul ametisoleku ajal palju rohkem võimalusi kui pärast ametist lahkumist, millal esile kerki- vad mitmed takistavad asjaolud vanaduse, vastavast ametiasutisest eemaloleku j. m. tõttu.

Riigiteenijate teenistuskirjade määruse (RT 1927, 64, II ja 1928, 1, 3) § 7 annab õiguse igale riigiteenijale oma teenistuskirjast järele vaadata, kas sündmused või asjaolud on õieti sisse kantud. Sama määruse § 1 kohaselt peetakse riigiteenija teenistuskirja asutises, kelle juhi poolt riigiteenija ametisse on määratud. Ja selle teenistuskirja pidava asutise poole võib pöörduda riigiteenija isiklikult oma teenistuskirja (mitte aga teenistuskirja kausta, mis loetakse salajaseks) järele vaatamiseks.

Eeltähendatud määruse § 2 — 5 põhjal on riigiteenija kohustatud esitama kas asutise kaudu, kus ta teenib (kui teenistuskohas on väljaspool seda asutist, kus peetakse tema teenistuskirja), või otseselt teenistuskirjale lisandama sellekohased algdokumendid või seaduslikus korras kinnitatud ärakirjad nendest või nende algdokumentide põhjal väljaantud teised tõendid, kui viimased ei ärata kahtlust, et need tõesti algdokumentide põhjal on välja antud (§ 4). Kui riigiteenija on olnud endise Vene riigi riigiteenistuses, siis tehakse endiste teenistusdokumentide või teiste küllalt usaldusväärsete tõenduste põhjal selle riigiteenistuse kestuse kohta sissekanne teenistuskirja märkuste lahtris (§ 5 I. II).

On riigiteenija (resp. politseiametnik) oma teenistuskirja järele vaadates leidnud, et tema teenistuskirjas on mõningad teenistusaegade dokumentide puudumise tõttu sisse kandmata või puudulikult sisse kantud, oleks soovitatav kohe asuda vastavate dokumentide nõutamisele ja need esitada viivitamata teenistuskirja pidavale asutisele oma teenistuskirja kandmiseks. Siis ei teki enam neid muresid ja raskusi vanaduspäevil (või ka noorelt) pensionile mineku puhul.

Lõppeks olgu tähendatud meeldetuletuseks pensioni saamise avalduse esitajaile, kes on õigustatud saama lisapensioni lastelt, et ka siin saab pensioni avalduse kiiremaks otsustamiseks palju kaasa aidata, kui nõutavad dokumendid esitatakse koos Pensioni seaduse (RT 1936, 76,

KIIRELT TEOPAIGALE!

Ei jõua küllalt alla kriipsutada teopaiga tähtsust kuritegude jälitamisel. Juurdleja ametnik ja teopaik, need on kaks lahutamatu tegurit kuritegude jälitamisel. Nii meil kui ka mujal on sellest palju räägitud ja kirjutatud mitmeis õppe- ja käsiraamatuis, „Politseilehe“ veergudel ja mujal. Ärgu loetagu neid juhtnööre ja näpunäiteid kui romaane, vaid võetagu neid kui kindlaid reegleid juhtnööriks ja jäädvustatagu need igavesti mällu. Vanemad kaastöötajad ärgu jätku oma kogemusi ja õpetlikke juhtumeid oma teada, vaid andku need nooremale edasi. Meil kõigil on ette tulnud juhtumeid, kus teopaik põhjalikul vaatlusel võimalikult kohe pärast kuriteost teada saamist peaaegu sajaprotsendiliselt juba ise on selgitanud kuriteo.

Mulle meenub üks sarnaseid juhtumeid, mida lubatagu siinkohal kirjeldada. Kesksuvel teatati mulle tulikahjust maal. Öösel oli ära põlenud talu. Pererahvas oletas süütamist, kuid kedagi kahtlustada ei teadnud. Sõitsin viivitamata kohale, kus panin toime teopaiga ja selle lähema ümbruse vaatluse. Põlenud talu juures ei leidunud mingeid jälgi kuriteo toimijast. Algasin jälitamist teopaiga lähema ümbruse vaatlusega. Talu lähedal oli rukkipoold. Rukkipoollult viisid

inimese jäljed tulikahjukoha suunas ja kulgesid jällegi sama teed tagasi. Jäljed suundusid rukkipooldu, kus pealiskaudsel vaatlusel paistis, nagu oleks seal lamatud. Lamamispaika lähemalt vaadeldes ilmnes seal terve rida üllatusi. Ühtlasi selgus ka kuriteo toimepanija. Otsustades jälgede järgi jõudsin selgusele, et rukkis oli istunud kaks inimest: meeste- ja naisterahvas. Savisel põllul oli selgesti ära tunda naisterahva eriti jämeda toimega puldanist kinga jälg. Sealsamas oli ka teisi lamamisjälgi ning võis ka nentida, et mehe ja naise vahel oli olnud intiimvahekord. Seda võis ilma igasuguse kahtluseta välja lugeda keha, jalgade ja käte muljumisjälgedest mullal. Seal leidis veel kaks paberossiotsa, milledest üks oli eriti näritud. Sealt läksid mõlema jäljed maanteele, kuhu kadusidki. Rukkis viibimine ja sealt põlenud talu juurde tulek pidi olema öösel (kui arvestada intiimvahekorda, mida päeval oleks võidud talust näha). Jõudnud vaevalt lõpetada vaatluse, tuli piksevihm ja kõrvaldas kõik jäljed. Need aga olid juba protokollitud.

Taluelanikelt küsitledes selgus, et ümbruskonnas kannab jämeda toimega puldanist kingi naabri teenija, kellel olnud lähem vahekord venelasest sulasega, kes juba mõne aja eest tüliga oli lahkunud põlenud talust. Nüüd pole ju enam raske mõista, kuidas edasi tuli toimetada. Mõlemad, nii naabri teenija kui ka venelasest kavaler võeti eraldi ülekuulamisele. Piisas vaid kummalegi seletamisest, kuidas toimus süütaimise eelmäng, ning sellele järgnes mõlema puhtsüdamlik ülestunnistamine. Kumbki jäi arvamusele, et teine pidi ju süü üles tunnistama, sest kuidas ülekuulaja muidu võis teada sääraseid peensusi nagu vaatlusel saadud materjalist võis ülekuulatavatele ettevaatlikult serveerida.

Ka see väike näide tõendab veel kord, et politseiametnikul olgu vankumatuks juhtnööriks: võimalikult kiirelt rutata teopaigale ja seal teha piinlikult täpne ja ulatuslik vaatlus!

619 ja 1933, 39, 360) § 123 ja 128 kohaselt esitatavate avaldustega pensioni saamiseks.

Isikule, kelle pension ühes lisapensioniga on väiksem kui viiskümmend kr. kuus, makstakse iga tema ülalpidamisel olevalt lihaselt lapselt kuni kaheksateistkümnne aasta vanuseks saamiseni või töövõimetuse puhul vanust arvestamata, lisapensioniga kuus (6) kr. kuus, kuid nii, et pension ühes lisapensioniga lastelt ei tõuseks üle viiekümne kr. kuus. Lisapension ei maksta isikule, kelle lastel on õigus saada laste-abiraha vastavate erieeskirjade alusel (Pens. sead. § 45).

Pensionioiguslik isik, kes soovib saada lisapensioniga laste eest, esitab (Pensionisead. § 124) peale teiste dokumentide:

1. tõendused selle kohta, et lapsed on tema ülalpidamisel ja et lastel ei ole omaette vara ega sissetulekut elatuseks;
2. tõendused laste sünniaja kohta;
3. tarbekorral pensionikomisjoni otsuse ära kirja lapse töövõimetuse kohta.

Vastavate dokumentide puudumine pensionisaamise avalduse juures, kui teenistuskirjast nähtub, et ta võiks omada õiguse lisapensionisaamiseks laste eest, kutsuvad esile kirjavahetuse avalduse esitajaga, mis omakorda võtab aega ja takistab asja kiiret lahendamist.

Narva hirm Kostin ja Ko

Politseiametnik ei katkesta püha- ja puhkepäevil oma kohuste täitmist. Roimar ei küsi puhkeajast, ta valibki teotsemiseks just sobiva aja.

Meie juubilar teab seda paremini kui teised, sest toimitud kuritööd ja neile järgnev juurdlus evib niivõrd sundiva iseloomu, et tahes-tahtmata peab olema valvel igal hetkel. Ühise perena oma parema arusaamise järgi oleme püüdnud täita meile pandud kohuseid ja ühisel jõul loo dame ka tulevikus võita esilekerkivad raskused.

On kujunenud kombeks juubelipäeval möödunud tegevusest esile tuua mõningaid andmeid. Kasutan „Politseilehe“ veerge üksikute sündmuste kirjeldamiseks Narva kriminaalpolitsei tegevusest vastavalt arhiivi andmeile ja kaasvõitlejate ning isiklike mälestuste järgi.

Möödunud 20 aasta kestel on Narva krimi naalpolitseis täitmisel olnud 25 739 juurdlust mitmesuguste kuritegude üle. Nende hulgas on 46 tapmist röövimise eesmärgil, 202 tapmist ja tapmiskatset vihavaenu j. t. motiividel ning 175 röövimist. Suur protsent süütegudest langeb murd- ja lihtvargusile.

Juba Vabadussõja ajal ja vahetult pärast seda koondus Narva ja selle lähedusse peamiselt koos Põhja-Lääne armee jäänustega hulgaliselt igasugust kahtlast elementi desarmeeritud armeest ja sõjapõgenike keskel.

Hulgaliselt toimis röövmõrva ja teisi raskemaid kuritegusid Narvas ja selle ligemas ümbruses 1920. a. jõuk, kelle koosseisu kuulusid: eestvedajaina venelane Mihail Kostin ja lätlane Sergei Melkovski, liikmetena saksa rahvusest Franz Braun ja Boris Gerke oma naise Minadoraga ja väiksema „vennana“ veel venelane Aleksander Naumov. Kõik nad elunesid Narvas. Kostin oli Petseri rikka kaupmehe, majadeomaniku ja kiikutegelase poeg, endine vene ja Põhja-Lääne armee suurtükiväe ohvitser, kes lühemat aega teenis ka Eesti sõjaväes. Melkovski oli sündinud Novgorodi kubernangus ja Põhja-Lääne sõjaväeametnikuna oli sattunud Narva. Samuti oli Põhja-Lääne armees teeninud Franz Braun, kuna Boris Gerke, endine Peterburi kullasepp, tegeles näitlejana, klaverimängijana ja hangeldajana, ning koos naisega muretses soovijatele alkohoolseid jooke ja nende korteris kohati lõbunaistega. Aleksander Naumov oli autojuhiks endises Põhja-Lääne armees ja teotses autojuhina Ameerika sanitaaraudode rühmas. Kõik asjaosalised olid võrdlemisviisi intelligentsed isikud. Sõja kolemustega harjunud ja läbielamusist erutatud närvid otsisid vaigistamist lõbus, mida andsid viin ja naised. Vaja oli raha. Aus teenistus oli raske ja poleks kahtnud lõbudeks kulutatud suuri väljaminekuid. Nii pärastise jõugu liikmed tutvusid üksteisega peamiselt Gerke juures lõbusatel tundidel.

Siit sooritasid Kostin ja Melkovski esimesed vargusretked „Peterburi“ võõrastemajja, siis Vestervalli tän. asuvasse „Metropoli“ võõrastemaja

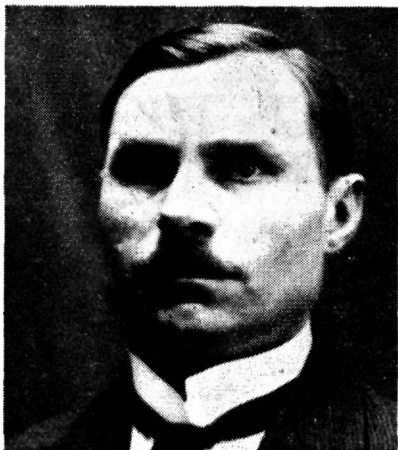
M. Kostin, S. Melkovski, F. Braun

numbrituppa, kus Alvine Persinilt varastati suuremal arvul asju. Braun realiseeris kraami kohal ja ka Tallinnas. Siis kombineeriti Riiutli t. 9 eluneva Põhja-Lääne armee polkovniku Danilovi rahavargust. Selleks sõjaväelasiks riidetatud Kostin ja Melkovski tulid Danilovi korterisse ja seletasid kodus olevaile Danilovi poegadele, et diviisi ülema käsul nad on vahistatud ja viisid nad kodunt välja, et siis teised jõugu liikmed tungiks korterisse ja varastaksid raha. Vahepeal koju tuinud Danilovi kolmas poeg ajas roimarite kavatsuse nurja. Danilov toimetas varguse kartusel oma rauast rahakasti kalevivabrikusse hoiule ühe direktori juurde. Kostin ja tema kaasiased uurisid selle välja ja varastasid rahakasti ära, tuues selle Gerke korterisse, kus lõhuti ära ja suurem summa Judenitši raha ja 6—7 rubia vene vaskraha jaotati omavahel. Vähe hiljem nad tapsid revolvrast Kreenhoimi vabriku ametniku Nikolai Silini Kreenhoimi telliskivitehase lähedal, saades 72 000 marka. Saadud raha ei pidanud kaua vastu. Seda kulutati mitte üksnes Narvas, vaid ka väljaspool.

Järgmiseks ohvriks valiti Põhja-Lääne armee kornet, Läti kodanik, lennuväe ohvitser Theodor Blau, kes meelitati Vestervalli tänavas hoovipealse majas eluneva Kostini korterisse, kus ta kirvega tapeti Kostini ja Melkovski poolt, raha ja väärtasjad rööviti. Tapetu toimetati läbi majaomaniku õunapuuaia praeguse linna saeveski platsile ja maeti endise kindruse kraavi põhja.

Vahepeal tutvusid jõugu liikmed Põhja-Lääne armeelase, Ameerika sanitaaraudode rühma laohoidja, vene kodaniku Aleksander Konstantinoviiga. Ta meelitati Melkovski ja Kostini poolt Moonalao tn. 9 eluneva Gerke korterisse, kus ühisel nõul tapeti ja jõugu väiksema liikme kaasaaitamiseks, kelleks osutus Aleksander Naumov, mässiti kottidesse, seoti kinni ja maeti sama maja all olevasse keldrisse. Konstantinoviile löödi haamriga hoop pähe ja torgati pistodaga kolm haava selga. Temalt röövitud hõbepaberossitoos, kuld kell, sõrmus, raha ja jalast võetud saapad jaotati nelja peategelase vahel liisuga.

Vahepeal tapeti Kostini, Melkovski ja Brauni poolt Tallinna maanteel elunev Joosep Kuusik

KRIMINAALASSISTENT EMER.

AUGUST AUSTA

29. dets. m. a. suri Tartu Ülikooli II sisehaiguste kliinikus endine Tartu kriminaalpolitsei assistent August Austa.

Austa sündis 11. aprillil 1879, seega võis ta hiljuti tagasi vaadata oma 60-aastasele eluteele. Elukutselt kuulus ta põliste politseinike hulka, sest juba 1. jaan. 1906 astus Austa politseiteenistusse. Vene ajal teenis ta Tartumaal urjadnikuna ja 11. märtsist 1919 alates Tartu kriminaalpolitseis. Nii saatis Austa üle poole oma eluajast politseiteenistuses mööda.

Vaatamata, politseiniku seisukohast, küllaltki kõrgele vanusele, tundsid kaasametnikud Austat hoolsa ja energilise ametnikuna. Ta oli alati enne teisi ametis ja sageli jäi teistest kauem teenistusse.

Vanadus ei jätnud lõppeks oma pitsert ka Austale vajutamata ja 1. dets. m. a. siirdus ta veetma oma vanaduspäevi. Muutunud olukord nõrgendas väsinud töömehe organismi ja haigus haaras mehe oma võimusesse ning murdis ta enne, kui oleks saanud kätte esimese pensionisumma.

Alanud aasta esimesel päeval süngitati kadunu maamulda ning kaasametnikud asetasiid mälestustahvli tema kalmule.

KORDNIK

JAKOB MÕTTUS

8. jaan. s. a. varises manalasse meie kallid kolleeg kordnik Jakob Mõttus. Saatuslikule südamehaigusele seltsis ootamatult surm, riisudes täies tööeas mehe.

Kordnik J. Mõttus sündis 16. aug. 1888 Tartumaal Kuigatsi vallas, võttis osa Maaõli- kui ka Vabadussõjast, politseiteenistuses seisis alates 1923. a., teenides kuni surmani Paide politseijaoskonnas. Tema eeskujulikku teenistust hinnati Valgeristi annetamisega Vabariigi 18. aastapäeval.

Kadunu oli kohusetruu ja õiglane ametnik, kaasteenijaile sõbralik seltsiline ning oma perekonnale hoolitseja ja hea isa.

Puusärki asetamine toimus Paide politseijaoskonna ruumes kaasteenijate ning sõprade rohkearvulisel osavõtul, kust ühises rongkäigus tõrvikute valgusel saadeti kadunu põrm raudteejaama.

Muldasängitamine toimus 14. skp. Rõngu kalmistul, millest võtsid osa ka Paide Pol-am. Kogu ja politseijaoskonna esindajad, asetades kalmule pärjad.

Kadunut jäid leinama abikaasa 3 lapsega ja arvukas kaasteenijate pere.

Puhka rahus! Mälestus Sinust ei kustu.

oma kaupluses. See oli 3. detsembril 1920. Siin otsiti parajat juhust pikema aja jooksul, kuid üks või teine takistus pikendas Kuusiku eluiga. Viimaks 3. detsembri õhtul, vähe aega enne kaupluse sulgemist, Kostin ja Melkovski astusid kauplusesse, kus kauba küsimisel parajal hetkel Kostin haaras Kuusikust kinni ja kähgistas ta surnuks. Samal ajal kaaslane Melkovski kustutas tuled, sulges aknad luukidega ja ukse, ning koos riisuti 1950 marka. Mõrvarid võtsid nüüd kaasa kaupa, mis asetati pakkidesse ja toimetati kõrvalisse kohta, kust siis Melkovski ja Braun selle osaliselt realiseerisid Narva-Jõe suus ja mujal. Braun tabati kriminaalpolitsei poolt kraami realiseerimisel. Tabamisel ta selletas, et kraami ta on saanud tundmatult. Võeti ette läbiotsimine Brauni tuttava Kostini

juures ja viimaselt leiti Kuusikult röövitud võidulaenupiletid, millede numbrid olid märgitud mõrvatu taskuraamatus. Samuti leiti Kostini juurest pool sellest sääresidemest, mille teine pool oli leitud vaatlusej teopaigalt. Braun võttis hiljem süü omaks ja Kostin pääses ainult 3-kuise vangistusega röövitud vara teadlikult ostmise eest. Jõagu liikmed olid omavahel kokku leppinud, et kui nad politsei kätte satuvad, siis esimene kinnivõetu, kui tema vastu on küllaldaselt andmeid, võtab süü enesele ja teised siis aitavad tabatu päästa, kas põgeneda aitamisega või valetunnistajate abil.

Kriminaalpolitsei ei piirdunud üksnes Kuusiku röövmõrva lahendamisega, vaid hoolikalt ja erilise innuga ettevõetud teadetekogumine Brauni ja Kostini tuttavate hulgas selgitas, et

Jõuluõhtu Viljandi politseiperes

Viljandi Politseiametnike Kogu Kultuursektsoon korraldas 16. detsembril m. a. oma ruumes tujuküllase jõuluõhtu.

Jõuluõhtust võttis osa kogu politseiametnike pere, eesotsas prefekt *V a r e s e*, kriminaalkomissar *K a u p i* ja politseikomissar *S a r a p i g a*. Külalisina väbisid jõuluõhtul prokurör *K e r g e* abikaasaga, abiprokurör *P ö l d e*, maavanem *H a n s e n* ja teisi. Osavõtjate arv ulatus üle 150, nii et asutise küllaltki avarad ruumid kippusid kitsaks jääma. Jaoskonna ruumes oli korraldatud jõulupuu ja eeskavaline osa ning prefektuuri ruumes õhtulaud.

Jõuluõhtu algas politseiametnike nooremate laste ettekannetega pr. *K a l l a s e* juhatusel. Ligi tund aega kestsid laste ettekanded, mis näitasid väikeste tublit tööd, kusjuures eriti meelde jäi nelja väikese mehise laulud „*U n e - M a t i*“.

Pärast laste ettekandeid tuli jõuluõhtule mudilaste poolt kaua oodatud jõuluvana, kaasas kaks suurt kotti kingitustega, mis pani laste silmad särama. Kohe püürasid väikesed jõuluvana oma keskele.

Kui kingid olid juutatud ja jõuluvana lahkunud, asuti laudade juurde, mis olid rikkalikult serveeritud ametnike abikaasade vihkade käte hoolel. Lastele oli eri ruumis korraldatud laud igasuguste maiustuste ja puuviljaga.

Jõuluõhtust osavõtjad Viljandis

Kui juba paar tundi oli veedetud lauas lõbusas meeolus, tungis peoruumi keegi päti välimusega mees ja tema järel Viljandi suurim kordnik, kellel õnnestus kummimüüja abil tagaetau tabada just peolaudade vahel, ning et kohal oli ka hr. prokurör, kes nõudis tabatu kohta juurdluse toimetamist, siis võttis selle ülesande enesele kriminaalkomissar *K a u p* ning samas toimaski vahistatu ülekuulamine, kes maide oli tumm ja andis temale ette pandud küsimusile seletusi bajaanil. „Vahejuhtum“ sünnitas palju nalja ja hiljem arutleti elavalt omavahel, kes kellestki varem oli märganud, et tagaetu nina oli liialt punane. Ettekanne, mis tuli kõigile ootamatult, oli hästi korraldatud ja „päätina“ esinenud assistent *N a i s s o o* koos teiste kaastegelastega said elava kiituse osalisiks. See lõbus vahepala aitas veelgi kaasa meeolulisele koosviibimisele. Külalised lahkusid jõuluõhtult meeldivate muljetega.

— Ar. —

röövitud väärtasjad on olnud Kostini ja ta käsilaste käes, ja osa asju saadi kätte. Juurdluse tulemusena vahistati Kostin, Gerke ühes naisega ja Naumov. Gerke korterist leiti kuriteo toimimise abinõusid ja teatavas ruumis verejälgi. Asjaosalised Gerked ja Naumov selgitasid kuriteo toimijad täpselt ja süüünnistuste varal leiti üles Blau ja Konstantinovi laibad kohtades, nagu eespool kirjeldatud.

Melkovskil õnnestus parajal ajal põgeneda N. Venesse.

Veel selgus Kostini ja tema käsilaste poolt toimitud kuritegude jälitamisel, et 1921. a. kevadel nad tapsid Narva jõe kaldal, „Röövli-koopa“ vastas, metsakaupmees Ruuben *N a a s k e l i*, kes oli „Foresti“ lauatehasest koju minemas. Teda varitsesid Kostin ja Melkovski. Kostin tappis Naaskeli lasuga pähe. Raha riisumise järele visati ohver jõe kõrgelt kaldalt alla. Mõrvarid omastasid 50 000 marka.

8. jaanuaril 1921. Melkovski tappis Jaama tänaval voorimees Mihkel Piiski, lüües talle jaa pani püssitäägiga pähe. Saagiks sai ainult 600 marka.

Järgmisel päeval, s. o. 9. jaanuaril 1921 Melkovski samal kombel Kostini kaasabil tappis Narvas 2. Jaani tänaval voorimees Richard Kannaste, 17 a. vana.

See toimus viinastunud olekus, hoobeldes kaaslaste ees, et ta võib tappa, kui tahab.

Et Kostini ja Melkovski juhtimisel mainitud mõrvarite jõuk veel laiemalt kavatses teotsema hakata, tõendas see asjaolu, et nad olid osanud oma tutvusringkonda tõmmata isikuid, kes oluksid kasuks mõrvareile andmete hankimisel jälitamisanndmete ja kahtlustuste olemasolu kohta politseis.

Kostin ei heitnud meelt ka vangimajas mitte. Olles eeluurimise all eelkirjeldatud kuritöödes, ta organiseeris koos mõrvar Aleksander Majoroviga põgenemist Vestervalli vangimajast.

Majorov istus kinni tapmise pärast Vasknarva vallas, kus ta oma ohvri oli pärast tapmist toppinud jää alla. Mõlemad ootas raske karistus. Olles tuttavad valveteenistuse olukorraga, nad viisid oma plaani täide järgmiselt:

Teades, et varajasel hommikutunnil on kohal kaks sisevalvurit ja üks õuel, läksid Kostin ja Majorov koos viima välja koridoris olevat „kullatünni“ (paraskat). Neid tulid saatma mõlemad valvurid. Parajal hetkel tungiti kallale valvureile ja ilma, et nad oleksid suutnud vastupanu alata, lükkati kõrvalolevasse ruumi ja uks lukustati. Sõjariistad ja võtmed võeti neilt ära. Nüüd mindi õue ja kõrvaldati sealt

SUUSKADE

tõrvamisest ja määrimisest

Saabunud on talv ja sellega ühtlasi aeg, millal suusataja saab suuskadel liuelda laiadel lumeväljadel, nautida liiklust värskes õhus ja tunda ennast loodusevalitsejana.

Liiklust suuskadel nauditakse täielikult ainult siis, kui suusad hästi libisevad. Suusad libisevad ainult siis hästi, kui need on korralikult tõrvatud ja lumeoludele vastava määrdega õieti võitnud.

Meil Eestis valitsevad väga muutlikud ilmad ja neist tingituna muutlikud lumestikuolud, mis sageli seavad isegi vilunud suusataja raske küsimuse ette, kuidas käidelda suuski, et neil saaks hästi liikuda.

Kirjeldan allpool, kuidas suuski tõrvata ja määrda.

I. Suuskade tõrvamine.

Suure tähtsuse evib suuskade korralik tõrvamine, et vältida neisse vee ja niiskuse sisseimbumist, mis suusad teeb raskeks ja takistab libisemist.

valvur, kelleks oli endine Põhja-Lääne armee polkovnik, kes paigutati ka kaaslaste juurde. Nüüd lõigati läbi telefonihendus ja avati relvaladu, kust võeti laskemoona kaasa. Selgitati, kes tahavad kaasvangidest põgeneda. Leidus veel viis vangi, kes igatsesid vabadust. Kostini ja Majoroviga ühines ainult Richard Lullu. Kostini, Majorovi ja Lullu sihiks oli jõuda Venemaale. Nad põgenesid Auvere ja Vaivara kaudu. Teel võtsid nad kiriku juures kirikulise hobuse, et kiiremini sihile jõuda. Neid märgati ja pühakojas viibinud palvetajad koos konstaablina, kes läheduses viibis, hakkasid röövijaid taga ajama. Seejuures oli vastastikune tulevahetus. Kohe informeeriti kriminaalpolitseid Narvas. Kuna oli teada, et põgenejate sihiks võib olla ainult Venemaa, siis paluti abi sõjaväelt.

Narvast sõitis välja ratsarühm ja kriminaliste. Vasknarvas löikas põgenejail tee seal asuv sõjaväelüksus. Vasknarva valla piires astuti vastu põgenejatele, kes hobuselt maha hüppasid ja algasid neil olevaist relvadest tulistama sõjaväelüksust. Tekkis korrapärane lahing haaramisega tiivadelt. Vang Lullu ainult ei tulistanud, ta alistus. Kümme minutit hiljem langes Majorov, tabatuna piirajate kuulist. Olles haavatud, jätkas Kostin vastupanu, kuid ka tema langes tabatuna seitsmest kuulist.

Nii lunastas oma süü salga peajuht Kostin. Braun, Naumov ja Gerked said igati vastava karistuse. Gerked surid vanglas varsti pärast tabamist tiisikusse, mida nad põdesid juba varem.

Nii likvideeriti Narva ja selle ümbruse „hirm” Kostin ja Ko.

Sageli peetakse suuskade tõrvamist tülilikeks ja keeruliseks, jättes selle sooritamata. Ometi annab tõrvamata suusk ennast tunda igal pike-mal retkel. Niiske suusk ei seo suusamääret, muutes isegi sageli selle koosseisu, samuti tõmbub niiske suusk kuivades kergesti kaardu.

Suuskade tõrvamiseks kasutatakse männitõrva. Lihtsaim on tõrvamist teostada leeklambi või priimusega. Maal on eelistatumaks viisiks suuskade tõrvamine väljas lökkel, kusjuures löke kaetakse plekiga. Enne tõrvamist peavad suusad seisma mõned tunnid ruumis vastava temperatuuri omandamiseks. Võib aga tõrvata ka otse väljas seisnud suuski, kui lumi on hoolikalt maha pühitud. Tõrvamisel määratakse suusatald ühtlaselt pintsi või kaltsu abil soojendatud tõrvaga kokku, seejärel suusk kuumutatakse tulel, kuni tõrv hakkab keema (vahtu tekitades). Keev tõrv hõõrutakse suusatalle laiali ja lastakse puusse imbuda. Seda toimingut korratakse, kuni suusk enam tõrva sisse ei tõmba. Soojendada tuleb suuska (osade kaupa) mõlemalt poolt. Kui suusatald oli enne tõrvamisele asumist suusamääret, tuleb see kuumutades lapiga maha pühkida. Juhtumil, kui suuskadel lakikord pealt on kulunud, on soovitatav suuski tõrvata ka pealt, sest vastasel korral võib niiskus tungida suusa pealispinda, mistõttu suusad kaarduvad. Tõrvamise tagajärjel suusapind peab jääma kergelt tõrvaga kaetuks, mis suusa jahtumisel tõmbub puusse.

Pärast tõrvamist tuleb vaadata, kas suusk ei ole õigunud või kaardunud. Kaardunud koht määratakse uuesti tõrvaga, soojendatakse ja õgvendatakse. Suuski tuleb tõrvata võimalikult tihti, kuid see oleneb muidugi nende tõrvamise intensiivsusest. Kasutada suuska, mille tald kulumisest valge — oleks patt suusa vastu.

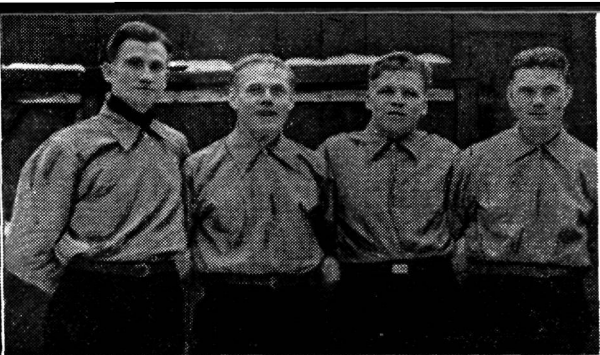
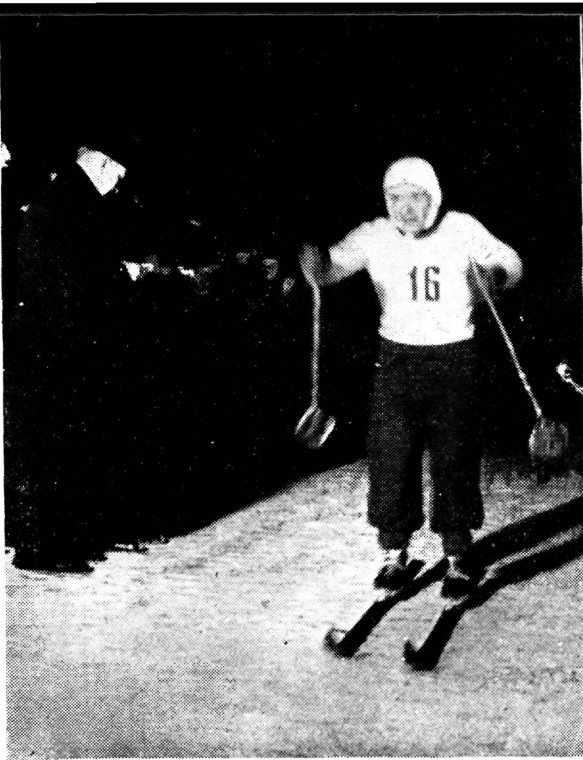
II. Suuskade määrimine.

Et suusk lumel hästi libiseks, tuleb seda enne suusatamist määrda ilmastikule ja lumepinnale vastava määrdega.

Määrde õige valik ja suuskade otstarbekohane määrimine etendavad suusatamisel väga tähtsat osa.

Prægusel ajal kasutatakse suusatamisel määrdeks peamiselt nn. murdmaa-suusamäärdeid, mis on valmistatud väga mitmesuguste eriomadustega ainetest, millede otstarve on võimaldada suuskadel liikuda nii, et suusk ei libiseks tagasi. Suuska libistades lumi ei kleepu suusapõhjale, kui tõstame aga suusa üles ja lööme vastu lund, kattub kogu suusatald (määrde iseäralduse tõttu) lumega. Lumi sealjuures ei seo ennast tihedalt suusatallega, vaid vabaneb kohe, kui suuska veidi libistada lumel.

Suuskade määrimiseks kasutatakse mitmeid määrdeliike, mis kohastatud ilmastikule ja lumele. Need on: pakase ja keskmise ilma, kuiva ja

Vasakul: edukas Piirivalve Narva jsk. suusataja jõuab lõppu
Paremal: T.-H. prefektuuri meeskond ja pinev võistlushetk

Vabariigi Presidendi nimeline Tallinn-Valkla-Tallinn 5. teatesuusatamise võistlus

13. ja 14. jaanuaril s. a. toimus Vabariigi Presidendi nimeline 5. Tallinn-Valkla-Tallinn teatesuusatamise võistlus, millest osa võttis 21 meeskonda sõjaväest, kaitseliidust, politseist, tuletõrjest ja seltskondlikest organisatsioonest. Sellest võistlusest võttis osa ka Tallinna-Harju prefektuuri meeskond, koosseisus: konstaabel Jakob Tarto, v.-kordnik Voldemar Säarak, kordnik Evald Tarto ja kordniku k. t. Evald Rätsep. Võistluses osutus Tall.-Harju prefektuuri suusatajate meeskond edukaks, tulles üldtagajärjelt Piirivalve Narva jaoskonna suusatallaga järel teisele kohale üldajaga 4 t. 48 m. 58 sek., võites seejuures esimese etapi Tallinnast Valkla (36 km) rekordilise ajaga 2 t. 14 m. 18 sek.

Võistluse tehnilisi tulemusi:

1. Piirivalve Narva jaoskond	4 t 47 m 36 sek
2. Tall.-Harju prefektuur	4 t 48 m 58 sek
3. K. L. Harju Malev I	5 t 00 m 7 sek
4. 1. Diviisi meesk.	5 t 04 m 16 sek
5. Tuletõrje Narva Brigaad	5 t 07 m 59 sek
6. K. L. Lääne Malev	5 t 10 m 59 sek
7. K. L. Viru Malev	5 t 16 m 42 sek
8. Piirivalve Tall. jaosk.	5 t 17 m 52 sek
9. K. L. Tall. Malev	5 t 21 m 53 sek
10. K. L. Harju Malev II	5 t 23 m 36 sek

niiske lume (kõvad määrded), edasi sulailma ja kareda lume ehk põhimääre (vedelad määrded).

Määrded võib jagada kahte liiki. Esimesse kuuluvad alusmäärded ehk põhimäärded (ka kareda lume määrded), teise — kõik ilmastikumäärded. Põhimääret tarvitatakse ilmastikumääre paremaks sidumiseks suusatallaga. Eriti vajaline on see pikemate matkade korral; lühemal sõitudel pole põhimäärdel olulist tähtsust.

Suusamäärde valikul tuleb arvestada kaht asjaolu: temperatuuri ja lund. Põhireeglilik siin on, et värske lume korral määrada suuski ühtlaselt ja õhukeselt vas-

tava ilmastikumäärdega, vanema ja kareda lume puhul paksemalt.

Enne määrimisele asumist tuleb suusk hoida määrimisruumis, kuni puu on omandanud ruumi temperatuuri ja külmast tekitatud higi suusalt on haihtunud. Alles siis puhastatakse suusatallad (soojendamise teel) hoolikalt vanast määrdest ja sinna kogunenud prahist. Kuivale tõrvatud suusatallale tipitakse vastavat ilmastikumääret ja nühitakse see ühtlaselt laiali — kas käega või korgiga. Alustada määrimist suusanast ja siirduda kannale poole. Pärast määrimist lasta suuskadel kohastuda välistemperatuuris

kuni määre on hangunud (umbes 15 min.). Poolsoojalt ja hangumatult pole määre sõidukõlvuline.

Põhimääret tarvitades toimida niisamuti. Puhtale kuivale suusatallale panna põhimääret ja hõõruda ühtlaselt laiali — lühema matka korral õhem kord, pikema matka puhul paksem, seejärel suusad viia välistemperatuuri ja lasta põhimääre täielikult hanguda. Alles pärast põhimäärde täielikku hangumist tuua suusad tuppa ja katta suusatallad sobiva ilmastikumäärdega. Seejuures tuleb olla ettevaatlik, et määrded teineteisega ei seguneks.

Sulailma-määret pannakse värskel sulalume korral õhem kord, vanema sulalume korral paksem kord. Sulailma-määret kasutatakse tavaliselt ilma põhimäärdega.

Määrimise hõlbustamiseks võib tarvitada lõket, priimust või leeklampi, mille leegil määre lastakse kergesti sulada, et kergendada laialinühkimist. Sealjuures tuleb aga tähelepanelikult hoiduda, et määre ei läheks keema; sellega põleks osa tooraineid ja määrde keemiline koosseis muutuks.

Meie spordiärides on suusamäärdeid müügil loendamatu liike — nii välismaa tooteid kui ka kodumaal valmistatud. Kodumaa määrdesse ei tule suhtuda umbusuga, sest oma odavuse juures suudavad need rahuldada keskpärase suusataja nõuded; peaasi, tuleb õppida neid õieti käsitsema.

Õige määrde valiku hõlbustamiseks toon siinkohal (soomlase Eino Kuisma järgi) määrde valiku tabeli.

III. Suuskade määrimise tabel.

Tarvitamisjuhend: 1) määra ilm ja lume olukord tegelikul suusatamismaastikul, 2) otsi vastav lumeliik lumetabelist, arvestades olukorda kogu rajal, 3) otsi vastav ilm ilmatabelist, arvestades ka võimalikke ilmamuutusi, 4) otsi määrimistabelist vastav grupp, mida vastav lumetabeli nr. näitab, ja grupist see rida, mida ilmatabeli nr. osutab, 5) toimetä määrimistabeli märkide järgi.

A. Lumetabel.

I. Kuiv, värskel lumi.	VI. Tuisanud või kinnitallatud pakaselum.
II. Sula, värskel lumi.	VII. Sula, vana lumi.
III. Kuiv, vana lumi.	VIII. Lumekooruke.
IV. Märg, vana lumi.	IX. Üleni jäätunud.
V. Kuiv tuhklumi.	X. Päikeselulatatud.

B. Ilmatabel.

1. Sajab vihma.	6. Keskmise ilm -2°
2. „ lumelõrtsi.	kuni -8° C.
3. „ lund.	7. Külmal alla -8° C.
4. Tuisk.	8. Tugev päikesepaiste.
5. Pehme ilm $+2^{\circ}$ kuni -2° C.	

D. Määrimistabel.

I grupp.

1. — — — — —
2. E2õ—P5õ!
3. E2õ—V2õ—P2õ!
4. E2õ—P2õ!
5. E2õ—P5õ!
6. E2õ—V2õ—P2õ!
7. E2õ—P1õ!
8. E3õ!—V5õ—P2õ!

II grupp.

1. E4õ—P5õ!
2. E4õ—P5õ!
3. 5õ!
4. E2õ—P5õ!
5. E4õ—P5õ!
6. E2õ—V5õ—P2õ!
7. — — — — —
8. E4õ—P5õ!

III grupp.

1. — — — — —
2. E3õ—P5õ!
3. E3õ!—P2õ!
4. E3õ!—P2õ!
5. E3õ!—V2õ—P5õ!
6. E3õ!—V2õ—P2õ!
7. E3õ!—V1õ—P1õ!
8. E3õ!—V5õ—P2õ!

IV grupp.

1. E3p—P4õ!
2. E3õ—V4õ!—P5õ!
3. E3õ!—P5õ!
4. E3õ!—P5õ!
5. E3p!—P5õ!
6. — — — — —
7. — — — — —
8. E3p—P4õ!

V grupp.

1. — — — — —
2. — — — — —
3. E2õ—V2õ—P2õ!
4. E2õ—V2õ—P1õ!
5. E2õ—P5õ!
6. E2õ—V2õ—P2õ!
7. E2õ—P1õ!
8. E2õ—V5õ—P2õ!

VI grupp.

1. — — — — —
2. — — — — —
3. E2õ—V2õ—P2õ!
4. E2õ—P2õ!
5. E2õ—P5õ!
6. E3õ!—V2õ—P2õ!
7. E3õ!—P1õ!
8. E3õ!—P2õ!

VII grupp.

1. E3õ—V4õ!—P5õ!
2. E3õ!—P5õ!
3. 5õ!
4. 5õ!
5. E3õ!—P5õ!
6. — — — — —
7. — — — — —
8. E3p—P4õ!

VIII grupp.

1. E3p—V4õ—P3õ!
2. E3p!—P5õ!
3. E3õ!—P2õ!
4. E3õ!—P2õ!
5. E3p—V4õ—P3õ!
6. E3p—P3p!
7. E3p—P3õ!
8. E3p—V4õ—P3õ!

IX grupp.

1. E3p—V4p—P3õ!
2. E3õ—V4õ!—P5õ!
3. E3õ!—P2õ!
4. E3õ!—P2õ!
5. E3p—P4p!
6. E3p—V4õ—P3õ!
7. E3p—V4õ—P3õ!
8. E3p—P4p!

X grupp.

1. E3p—P4õ!
2. E4õ!—P5õ!
3. 5õ!
4. 5õ!
5. E3p—P4p!
6. E3õ!—V2õ—P5õ!
7. E3õ!—P2õ!
8. E3p—P4õ!

Märkide seletus (määrimistabeli juurde):

- E — Esimene kiht.
V — Vahekiht.
P — Pealmine kiht.

- 1) — Pakasemääre -8° C.
- 2) — Keskmise ilma määre -2° kuni -8° C.
- 3) — Põhimääre ehk kareda lume määre.
- 4) — Märja lume määre.
- 5) — Sulailma määre $+2^{\circ}$ kuni -2° C.
õ — Ohukene kiht.
p — Paks kiht.
! — Välja jahtuma.

Meie juubilarid

Komissar J. Tilling 35 a. riigiteenistuses

Võru jsk. politseikomissariil J. Tillingil möödus 35 aastat peaaegu pidevat riigiteenistust.

Jaan Tilling sündis 2. okt. 1887 Pärssamaa vallas, Karja mõisas Saaremaal. Hariduse omandas Lümmanda kihelkonna- ja Kuressaare linnakoolis. Pealeselle täiendas ennast mitmesuguseil kursusel ja iseõppimise teel. Kooli lõpetanud, astus ta teenistusse Saaremaa 1. jsk. rahukohtuniku juurde sekretärina ja tõlgina, kus töötas kuni 1. aug. 1913, kust siirdus Tallinna linna 6. politseijsk. rajooniülema kohale. Sellel kohal teenis kuni 1. märtsini 1917. Seejärel teenis sõjaväes, omavalitsuses ja kohtuasutis. Politseiteenistusse astus uuesti 9. aprillil 1920, olles Saare maakonna, hiljem Järvamaa politseiülema ja Rakvere-Paide abiprefekti ametikohtadel. 20. veebr. 1926 määrati J. Tilling Paide jsk. politseikomissariks, kus teenis kuni 10. juulini 1937, millal määrati praegusele ametikohale, Võru jaoskonna politseikomissariks. Juubilar omab Kotkaristi 4. järgu ja Allveelaevastiku Sihtkapitali I järgu teenetemärgi ja Eesti Vabandussõja mälestusmärgi.

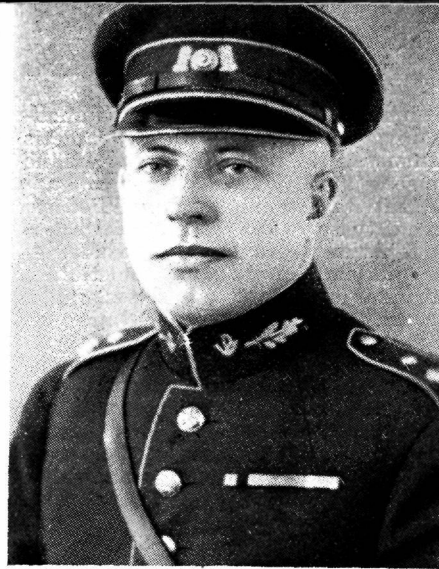
Oma ametialase tegevuse kõrvale, milles J. Tilling on tuntud energilise, asjaliku ja algatusvõimelise ametnikuna, on juubilaril jätkunud aega ja head tahet osa võtta ka seltskondlikust tööst. Nii on vene ajal olnud asutajaliikmena tegev Saaremaa Laenu- ja Hoiukassas ja Kuressaare Eesti Seltsis, omariikluse ajal Kuressaare Tarv. Ühingu, Saarte Ühispanga, Saaremaa Politseiametnike Kogu j. t. organisatsioonide asutaja ja juhatusliige, samuti oli oma pikaajalise politseiteenistuse kestel Paides arvukates organisatsioonides tegev. Olgu neist nimetatud Paide Rahvamaja Komitee, Punase Risti Paide Osakond, Järvamaa Spordiliit, Järvamaa Skautide Sõprade Selts, Allveelaevastiku Sihtkapitali Paide Osakond ja palju teisi. Erilisi teeneid on J. Tillingil Paide Rahvamaja püstitamisel, mis ehitati Vabandussõjas langenute mälestusmärgina.

Soovime juubilarile tema teenistusjuubeli puhul, mis on seda rõhutavam, et tema teenistusaeg on möödunud kodumaa pinnal, palju õne ja edu tema ametialases, isiklikus ja seltskondlikus elus ja töös.

Komissar Paul Kokk 50-aastane

29. detsembril m. a. pühitses Rakvere jaoskonna politseikomissar Paul Kokk oma 50-dat sünnipäeva.

Juubilar sündis 29. detsembril 1889 Tartumaal Kasepää vallas. Hariduse omandas Eesti Aleksandri linnakoolis Põltsamaal. Pärast kooli lõpetamist oli lühikest aega teenistuses Mustvee vallavalitsuses ametnikuna, kust siirdus Petrogradi ja teenis seal kohtupalatis ametnikuna-tõlgina 12. märtsist 1907 kuni revolutsiooni puhkemiseni. 1918. aasta lõpul asus ta teele Eestisse. Jõudnud Jõhvi, peeti ta punaväelaste poolt kinni ja taheti maha lasta salakuulajana. Kui oli selgunud, et pole tegemist salakuulajaga, saadeti ta punaste poolt tagasi Petrogradi ja

J. Tilling

P. Kokk

A. Toolse

J. Matt

L. Madissoo

pandi tööle toitluskomiteesse. 1920. a. opterus Eestisse. 12. novembril 1921 astus ta politseiteenistusse ja määrati raudteepolitsei konstaabliks Tartu raudteejaama. Hiljem nimetati ta raudteepolitsei jaosk. ülema abiks Tartu ja siis Valka ning 1. juunil 1924 raudteepolitsei jaoskonna ülemaks Viljandi. 1925. a. määrati ta raudteepolitsei komissariks Valka, kust 1. juunil 1934 siirdus Rakverre politseikomissariks.

Energilise kaastöö eest kurjategijate ja sala-kaubavedajate tabamisel on temale mitmel korral määratud autasu ja avaldatud kiitust. Teenete eest on talle annetatud Kotkarist ja Läti Kolmetähe orden. Oma teenistuse alal tuntakse P. Kokka väsimatu töömehena ning siira, õiglase ja korda armastava juhina. Juubilar on elavalt võtnud osa seltskonnatööst ning on käesoleval ajal mitmes organisatsioonis juhatusliige.

Adele Toolse 50-aastane

Möödunud 13. jaanuaril s. a. pühitses politsei assistent Politseitalituses Adele Toolse (sünd. Kalju) oma 50. sünnipäeva, vaadates ühtlasi tagasi üle 20-aastasele politseiteenistusele.

Adele Toolse sündis 13. jaanuaril 1890 Läänemaal Ungru mõisas. Õppis Haapsalu tütarlaste koolis ja 1907. a. siirdus Venemaale. Oma vaba aja pühendas ta kaastööle eesti seltsides, kus ta parajasti asus. Nii on ta kaasa töötanud Moskva, Peterburi ja Pihkva eesti seltsides, küll näitegruppides, laulukoorides jne.

1918. a. siirdus Adele Toolse tagasi kodumaale. Okupatsioonivägede lahkumisel, olles ametis Lääne Maavalitsuses, oli juubilar agar „Lääne Ühistöö“ organiseerija ja juhatuse liige. 18. jaanuaril 1919 määrati ta Siseministeeriumi Politsei Peavalitsuse teenistusse van.-kantseleiametnikuna, kus töötab seniajani. Ka Tallinna asudes ei piirdunud meie juubilar ainult oma ametialase tööga, vaid pühendas oma vaba aja seltskonnale. Nii näeme teda eriti agaralt teotsemas Naiskodukaitse ringes, olles 19. juulist 1925 Toompea jsk. asutaja ja juhatuse liige ja kauaaegne Naiskodukaitse Keskjuhatus liige. Praegu on A. Toolse Naiskodukaitse Tallinna ringkonna juhatuse liige ja abiesinaine ning keskjuhatus revisjonikomisjoni liige. Peale Naiskodukaitse töö on lugupeetud juubilaril jätkunud aega pühendada ka veel tööle Siseministeeriumi Ametnike Kogus, olles praegugi Kogu juhatuse liige.

Teenete eest omab juubilar Eesti Punase Risti II järgu II astme mälestusmärgi, V kl. Kotkaristi, III kl. Valgeristi, Toompea Malevkonna rinnamärgi, Naiskodukaitse teenetemärgi ja Ühistöö mälestusmärgi.

Teenistuses tuntakse A. Toolset tubli ja kohusetruu ametnikuna. Läbisaamine kaasametnikega on hea ja sõbralik.

Soovime hällilapsele palju õnne ja edu, et ta edaspidises elus veel kaua jätkaks ülesehitavat tööd meie isamaa kasuks.

Konstaabel Juhan Matt 40-aastane

1. jaanuaril k. a. tähistas Rõngu 1. raj. konstaabel Juhan Matt oma 40. sünnipäeva. Juubilar sündis 1. jaanuaril 1900 Krüüdneri vallas. Hariduse omandas ta Krüüdneri valla algkoolis, Tartu Aleksandri Gümnaasiumis ja H. Treffneri Gümnaasiumis, mille lõpetas 1920. a. Seejärel õppis Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas. Loobus õpinguist ja astus politseikooli kõrgemasse klassi, mille lõpetas 1927. a. Võttis osa E. Vabadussõjast 1918—20. a., tehes kaasa lahinguid Tartu Kooliõpilaste Pataljoniga. Teenis politseialal Viljandi-Pärnu prefektuuris 1927. kuni 1929. a., Tartu-Valga prefektuuris alates 1929. a., olles Rõngu 1. raj. konstaabliks 1. novembrist 1939.

Juubilar on innukalt osa võtnud spordiliikumise arendamisest ja kodukaitseorganisatsioonide tööst, esinedes kõnelejana. Viimati oli K. L. Otepää malevkonna spordipealik 1932. kuni 1934. a. ja sama malevkonna pealiku abi 1932. a. Tegevspordilaseks on ta osa võtnud paljudest võistlustest, saavutades auhindu laskmises, kerge- ja raskejõustikus, suusatamises ja jalgrattasõidus.

Palju õnne edaspidises tegevuses!

Vanem-kordnik L. Madissoo 10 a. politseiteenistuses

7. jaanuaril s. a. pühitses Tartu 3. politseijaoskonna vanem-kordnik Leonhard Madissoo 10-a. politseiteenistuse juubelit.

Vanem-kordnik L. Madissoo sündis 26. okt. 1907 Tartumaal Tartu vallas (end. Elistvere vald) Vedu mõisas. Hariduse omandas Vedu ja Maarja-Magdaleena algkoolis. Sõjaväe sundaega teenis Tartus, Ratsarügemendis. 7. jaanuaril 1930 astus ta politseiteenistusse Tallinna-Harju prefektuuri Ratsareservi kordnikuna, kus teenis

kuni 10. maini 1934, millal läks üle Raudteede prefektuuri Tallinna jaoskonda, kus 1. sept. samal aastal ülendati vanem-kordnikuks. 1. jaan. 1939 tuli L. Madissoo üle oma palvel Tartu-Valga prefektuuri Tartu 3. politseijaoskonda kordniku kohale, kus teenib senini. 1. nov. 1939 ülendati ta vanem-kordnikuks. L. Madissoo on abielus ja ühe lapse isa.

Juubilar on oma ameti kõrval võtnud osa tegevusest politsei laskesektsioonis ja kaitseliidu Tallinna ja Tartu malevas. Ta kuulub laskealal kütiklassi. On võistelnud kergejõustiku kui ka laskealal.

Kaasteenijad soovivad juubilarile palju õnne isiklikus elus kui ka edaspidises töös.

Toimetusele saadetud kirjandus

Kol.-leitn. R. Vaharo ja mag. E. Umbliu. „Kodanliku õhukaitse õpik“, 0,60 kr.

Nimetatud raamatusse on koondatud kokkuvõtlikult kõik küsimused KÕ alalt ja on käsiraamatuks kõigile kodanikele, kellel on tegemist KÕ küsimusega ja kes tunneb huvi selle ala vastu. Senini on samadelt autoritelt ilmunud brošüüre ja raamat samalt alalt, ent viimane tahab olla varem ilmunud brošüüride täiendatud väljaanne ja raamatu „Kodanlik õhukaitse“ sisu kokkuvõtte.

*

H. Põldvere. „Seadusi ja määrusi kodanliku õhukaitse alalt“. Sii raamatusse on koondatud KÕ seadus seletuskirjaga, KÕ üldkava seletuskirjaga ja kõik määrused, mis on pandud kehtima enne 1. jaan. 1940. a. Pealeselle on toodud tarvilikke juhiseid KÕ alal, nagu elamute KÕ korraldamise juhised jne. See raamat on tarvilikuks käsiraamatuks KÕ ja tuletõrje tegelastele, politseinikele, asutistele, ettevõttele, majaomanikele, õpetajaile ja sõjaväelastele, kellel on kokkupuuteid KÕ tegelikkude ellu rakendamistööga, järelevalvega ja teoreetilise ettevalmistusega. Hind 1 kr. Tellida võib Tallinn, postk. 438.

*

„Riigiasutiste tööpiirkonnad“. Koostatud Teedeministeeriumi Maanteede Talituse asjaajajalt A. Ravalt.

Vajadus säärase väljaande järgi oli olemas, kuigi riigiasutiste tööpiirkondade ümberkorraldamisega on endist keerukat olukorda sel alal suurel määral lihtsustatud. Asjaajamises tekib alatasa tarvidus selgitada asjatöötajate alluvust ühele või teisele ametiasutisele või asjaosaliste elukohtade või mõne koha kuuluvust ühe või teise ametiasutise tegevuspiirkonda. Riigi Teataja numbrite kasutamine on tülikas, sest vastavad andmed on laiali mitmes R. T. aastakäigus. Pealegi sisaldab raamat andmeid, mida Riigi Teatajas ei leidu.

Eriti väärtuslik on see raamat noortele ametnikele. Ka vilunud ametnikud võivad seda raamatut kasutada töö hõlbustamiseks ja lihtsustamiseks, sest see sisaldab andmeid peaaegu kõigi riigiasutiste kohta, kellele võimkond ei ole üleriigiline, vaid on piiratud teatava piirkonnaga.

VÄLISMAISEID UUDISEID

Ühe murdvarguse puhul saadeti Berliini ekspertiisinstituudile tükk roostetanud kärbevõrku ja taskunuga otsustamiseks, kas selle noaga on loigatud seda kärbevõrku. Loiganud läbi akna ette löödud kärbevõrgu, oli varas tunginud läbi madala akna maja toidukambrisse. Kahtlus langes kellelegi kohalikule elanikule, kes varemalt varguse eest oli karistatud. Ta salgas kategeooriliselt, kuid jälitamist toimetav politseiametnik arvas märkaval kahtlustatavalt läbiotsimisel leitud taskunool arvuksid terakriimustusi ja roostemärke. Muud süütoendid osutusid kasi-naiks mehe vastutusele võtmiseks. Ekspertiisinstituudis taskunool mikrokoobilisel uurimisel võidi toepoolast avastada noa suuremal teral tillukesi roostejoonekesi, peale selle avastati samal teral ja tera peaga ühendava liigese pragudes roheka värvaine osakesi, mis peenikese nõelaotsaga eemaldati ning kokku koguti. Muide kahjusaaja oli seletanud, et kärbevõrk uuel olnud rohelist värvi. Kärbevõrgu uurimisel selguski, et traatide ristumiskohtades mitmel pool leidis veel rohelist värvi, kuna mujalt rooste oli hävitanud värvi. Selle värvi spektraalanalüütiline uurimine näitas, et on tegemist tsinkrohelinega, mis peale tsiingi sisaldas veel baariumi, tina ja rauda. Nüüd võeti noalt kogutud värviretid omakorda mikrokeemilisele ja spektraalanalüütilisele uurimisele, mille tulemuseks oli samade elementide kindlakstegemine. Seega võidi kindlasti väita, et noalt leitud värvaine koosnes samast materjalist, mis kärbevõrgugi värv.

*

Tšiili „näpupass“. Ühes Santiago hotellis leiti naisterahva laip, keda keegi ei tunnud. Ta juures puudusid igasugused esemed, mis võinuksid anda juhatust ta isikust, isegi

monogrammid pesust olid kõrvaldatud. Tualett-laual seisis avatud lõhnaõlipudeli ja selle kõrval sama pudeli klaaskork. Näis olevat selge, et on tegemist mõrvaga. — Igas teises riigis oleks kutsutud kodanikke vaatama tundmatut laipa ning avaldatud ajalehis ta isikukirjeldus, lootuses, et keegi tunneks surnu ära. Santiago polnud seda kõike vaja. Surnu nägu pesti puhtaks, võeti näpupäljendid. 70 minuti pärast teati juba, kes on surnu, kuna „Civilian Identification Bureau“ omab isikukaarte kõigist Tšiili kodanikest kui ka välismaalast, kes kauemalt peatuvad Tšiilis, ühes näpupäljendite ja päevapildiga. Ühtlasi tehti kindlaks, et lõhnaõlipudeli korgil leidub näpupäljendeid ja juba samal päeval teati, kellele need kuuluvad. Keegi armukade tütarlaps osutus mõrvaks.

Mõlemad tulemused olid ainult seetõttu võimalikud, et iga Tšiili kodanik seaduse järgi peab omama „Cedula“t, väikest isikutunnistust, mille peale muu peab leiduma omaniku päevapilt, näpupäljend, isikukirjeldus ja allkiri, kinnitatud identifitseerimisbüroo pitsatiga. Isikutunnistuse teisend hoitakse alal büroos ja klassifitseeritakse. Oma seitsmendal sünnipäeval peab iga tšiillane ilmuma registreerimisasutisse ja võtma „näpupassi“. Seda peab ta kordama iga viie aasta tagant. Siis võetakse jälle uued näpupäljendid, allkiri ning valmistatakse uus päevapilt. Ilma seesuguse isikutunnistusega ei saa Tšiilis tõendada oma valimisõigust, nõutada välispassi, saada kauplemis- või autojuhtimise luba, telegramme, rahasaadetisi või vastu võtta pensione, tšeki järgi raha saada või ükskõik mida ette võtta, kus on vajaline isiku täpne kindlakstegemine. Keegi ei saa muuta oma nime, *süütegude sooritamine on raskendatud*. Annab keegi tšeki, millel puudub kate, siis teatab pank sellest Civilian Identification Bureau'le, kus isiku kaardile tehakse vastav märkus ning saadetakse teade Criminal Identification Bureau'le. Sama sünnib iga süüteo toimimise puhul.

Nagu büroo direktor teatab, on seisnud rahvas algul ägedalt näpupasside vastu, kuid nüüd aga olevat kõik korralikud inimesed selle korraga väga rahul, sest see toepoolst pakub tõhusat kaitset kuritegevuse vastu.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. **Tellimishind:** aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—. Üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/1 lk. Kr. 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. Pea- ja vastutav toimetaja: **A. Liit**. Tegev toimetaja: **H. Põldvere**. Väljaandja: **Politseiametnike Keskkogu**.

Ühispank Tallinna Laenu- & Hoiu-Kassa

Asutatud 1872. a.

*Viru tän. 18, omas majas. Telef. 438-48
Avatud kella 9—2, laupäeviti kella 9—1*

Kindlustage

OMA ELU JA VARANDUS

EKA's

MAITSEKAID ELEKTRIARMATUURE

kunstnik Peet Areni kavandite järgi

IGASUGUSEID KEEDUNÕUSID,

plaate ja triikraudu j. m.

TÄIELIK HÕÕGLATERNATE TAGAVARAOSADE LADU

(end. firma M. URBANI & Ko)

O.Ü. TILGA & Ko

TALLINN, Harju 23, telefon 482-83, 467-98

A/S „EESTI-AGA“

JUHATUS: Vene tän. nr. 11-a, telefon 441-33.

TEHASED: Põhja 5, Miinisadamas, telef. 439-96.

ERIALA: hapniku ja atsetüleengaasi valmistamine ja kõigi nende gaasidega seotud seadmete ja aparatuuride müük, näiteks keevitamis-aparaadid ja materjalid, tuletornide, vedurite jne. valgustusseadmed. Karbiit igasugustes tükkides laos alati saadaval.

METALLIDE KEEVITAMISE KOOL.

Toferi

KALEVIVABRIK

TALLINNA
MAJAOMANIKKUDE PANK

HARJU TÄNAV NR. 45

TELEFON 443-67

KODUNE KESKJ. 478-50

HOIUSUMMAD, LAENUD
VÄLISRAHA JA SEIFID
LINNAMAKSUDE VASTUVÕTMINE

Restoran-öölokaal „MAXIM“

Nõmmel, Turuplats 1. Telef. 520-25

Igapäev muusika, kabaree, elektribaar

Parim väljasõidukoht

PEEGLITÖÖSTUS A. PLÄTZER KAUBANDUSKONTOR

Tallinn, Liivalaia 44. Telefon 457-97

Peeglid, mööbliklaas, autoklaas. || Aknaklaas. Ehituste klaasimine.
Mererohi, jöhvid, nõörid.

A. Klaff

ASUTATUD 1883. A.

Paberi- ja kirjutus-
materjalikauplus

TALLINN, HARJU 21

Tel. 436-51

Raud-reformvoodeid,
karva- ja merirohust
madratseid,
lastevankreid,
põrandavaipu

suures valikus soovitab

J. Koit

Tallinn, Pärnu mt. 12,

Krediit Panga majas Telefon 447-93

K-m. A. GORBATSCHEW ja Ko

Tallinn, Viru väljak 5, telefon 307-34.

Igasugust nahakaupa, hobuseriistu.
Moodsaid ja vastupidavaid „Flamingo“ vabrikujalanõusid.

Virumaa Elektri A-s. juhatus

TALLINN, SAKALA TÄN. 36. TELEFON 453-29.

Meeste ja naiste riide rahvusvahelised

JUURDELÕIKUSE KURSUSED

Tallinn, Niguliste t. 16. Tel. 438-50.

Põhjalik ettevalmistus riiklikule kutseksamile vastavate õppejõudude abil. Kursused on harilikud ja kiires korras (erikursused). Kursustele vastuvõtt igal 1. ja 15. kuupäeval. Nõudke maksuta kursuste registreerimise „avaldus“, mis garanteerib vaba koha kursustel. Moodne õppemeetod spetsialistide juhatusel.

GRAAFILINE ASUTIS

LIGRA

Tallinn, Narva mnt. 13/15. Tel. 303-11.

Valmistab kõiksugu
KIVITRÜKITÖID
korralikult, asjatundlikult
ja odavate hindadega.

**KEILA VILLAKETRAMIS- &
KUDUMISTÖÖSTUS**

Tallinn, Tööstuse 47. Telef. 461-01, 438-35

Valmistab kõrges headuses meesterahva
palitu- ja ülikonnariideid, naisterahva
mantli- ja kleidiriideid, kudumis- ja vaiba-
lõnga, vatti jne. jne.

B. SABSAY & Ko

TALLINN, V. POSTI 11.

Tehnilised
tööstustarbed

*

Kemikaalid
ja värvid

*

Esindused

SCHENKER & KO.

RAHVUSVAHELISED TRANSPORDID

TALLINN, RATASKAEVU TÄNAV NR. 22
TELEFONID: 443-63, 443-64, 443-65.

Eesti Kindlustus-Aktsiaselts „HANSA“

Asutatud 1920. aastal

Toimetab: tule-, murdvarguse-, klaasi-, transport-, väärtsaadetiste- ja kasko-kindlustusi.

Juhatus: Tallinnas, Pärnu maantee nr. 11. Telefon nr. 445-11

Tallinna Peaagentuur: Krediit Pank, Tallinnas, Suur Karja tän. 20
Agendid teistes linnades

KUDUMIS- JA KETRAMISVABRIK

A.-S. Vennad TOFER

Kontor: Tallinn, S. Karja 10 Tel. 450-00

VABRIK TARVITAB AINULT HEAD
AMEERIKA PUUVILLA

VALMISTAB OMA KEDRATUD LÕNGAST MOODSAID:

Kleidi-, särgi-, põlle-, pesu-, püksi-, padjapüüri-, madratsi-, vihmakuue-, rootsi-, oxfordi-, jõhvi-, tas-ku- ja naiskodukaitse vormiriiet, kalinguri, flanelli jne. Iseäranis suures valikus spordiriietust: kostüümi, mantli ja tuulejaki jaoks.

Karusnahaäri

F. L. Mertens

Tallinn, Pikk 12

Telefon 430-85

RESERVEERITUD

Piirituse Puhastamise Vabrikute O-ü.
Tallinna Viinavabrik

Merepuiestee 15.

Telefon 304-26.

Napsid • Liköörid • Konjakid • Parfümeeria

Külastage

RESTORAN-
 ÖÖLOKAAL-
 KOHVIK-BAARI

„O-K“

Tallinn, S. Karja 18

U-Ü. „EMLO“ U-Ü.

Tallinn, Aia tänav 10. Telefon 431-08.

Kõrges headuses

Konjak Vieux

Saadaval igas veinikaupluses ja res-
 toranis Eestis.

THOMAS CLAYHILLS & SON

Asutatud 1633. a.

Tallinn, Olevimägi 14. Kodukeskjaam tel. 415-00. Laod 306-35, 306-97, 310-25.

Kaupade osakond:

Heeringad, sool, suhkur, riis, jahu, manna,
 vaik, seebikivi, koloniaalkaubad. Määrdeõlid
 ja teised naftasaadused.

Sepa- ja aurusõed, koks, küttepuid. Ehitus-
 ja metsamaterjalid. Kaupade eksport.

Laevasõiduosakond.

Ekspeditsiooniosakond.

E. A. -K. Ü. Erahai gla

TALLINN, NARVA MNT. 6-A, TEL. 428-80

VESIRAVILA

Avatud k. 9—11 ja 4—7

Pärmi-, söehappe-, merisoola-, männiekstrakti-, kodumaa tervismuda-, raba-, vahu- ja neljarakuvannid. — Charcot-, mantel-, kapillaar-, šoti-, ja aurudušid. — Istevann, valguskapp, aurukapp ja diatermia tervis- mudaga.

MEHAANILINE PUUTÖÖSTUS

O.-U.

A. FLEMMING & KO

Tallinn, Tina tän. 19

Telefon 309-26

**Mehaaniline
tööstus**

Restoran

F. IVANOV

Tallinn, Estonia puiestee 29

Telefon 467-75

Maitsvad söögid Odavad hinnad

Sisseostudel mõelge meie

PA-MU

seeriale:

PA-MU juuksefiksatiiv, mitterasvatav

PA-MU vahukreem habemeajamiseks

PA-MU kölniveed

PA-MU brillantiin

PA-MU puuder

A.-s. Ephag'i

laboratoorium, TALLINN.

Tallinna Juudi Ühispank

Tallinn, Vene tän. nr. 6. Telefonid: 448-12, 448-25,
448-27, 448-26.

Toimetab kõiki

PANGAOPERATSIOONE

sise- ja välismail.

SPEDITSIOON, TRANSPORT, KINDLUSTAMINE.